

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІЛІМ АКАДЕМИЯСЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ИМ. И.АЛТЫНСАРИНА**

**ҮШ ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУГЕ ӨТУ БОЙЫНША
ДАЙЫНДЫҚ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ҮШІН НЕГІЗ
РЕТІНДЕ ҚОЛДАНЫСТАҒЫ ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНА
ТАЛДАУ ЖҮРГІЗУ БОЙЫНША
(ТАЛДАМАЛЫҚ АНЫҚТАМА)**

**АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩИХ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ
КАК ОСНОВЫ ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ
РАБОТЫ ПО ПЕРЕХОДУ НА ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
(АНАЛИТИЧЕСКАЯ СПРАВКА)**

**Астана
2016**

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**ҮШ ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУГЕ ӨТУ БОЙЫНША ДАЙЫНДЫҚ
ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ҮШІН НЕГІЗ РЕТІНДЕ
ҚОЛДАНЫСТАҒЫ ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНА
ТАЛДАУ ЖҮРГІЗУ БОЙЫНША
(ТАЛДАМАЛЫҚ АНЫҚТАМА)**

**АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩИХ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ КАК ОСНОВЫ
ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ПО
ПЕРЕХОДУ НА ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
(АНАЛИТИЧЕСКАЯ СПРАВКА)**

Астана
2016

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2016 жылғы 21 қаңтардағы № 1 хаттамасы)

Рекомендовано к изданию ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 1 от 21 января 2016 года)

Үш тілді білім беруге өту бойынша дайындық жұмыстарын ұйымдастыру үшін негіз ретінде қолданыстағы оқу бағдарламаларына талдау жүргізу бойынша (талдамалық анықтама). – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2016. – 25б.

Анализ действующих учебных программ как основы для организации подготовительной работы по переходу на трехязычное образование (аналитическая справка). – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2016. – 24 с.

Аналитикалық анықтамалық материалдар білім беру ұйымдарының педагогтеріне, басшыларына, республикалық, облыстық (қалалық) біліктілікті арттыру және педагог кадрларды қайта даярлау институттарының әдіскерлеріне, көптілді білім беру саласының мамандарына ұсынылады.

Аналитическая справка адресована педагогам, руководителям организаций образования, методистам республиканских, областных (городских) институтов повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров, специалистам в области полиязычного образования.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2016
© Национальная академия
образования им. И. Алтынсарина, 2016

Мазмұны

Кіріспе	4
1 Қолданыстағы МЖМБС-дағы тілдік пәндердің орны, рөлі және көлемі	5
2 Тілдік пәндер бойынша оқу бағдарламаларының мақсаты, міндеті және мазмұны.....	9
3 Үштілді білім беру контекстінде тілді оқытудың ерекшеліктері	16
4 Үштілді білім беру мақсаты мен міндеттеріне тілдік пәндер бойынша оқу бағдарламалары мақсаты мен міндеттерінің сәйкестігі.....	19
5 Үштілді білім беру мақсаты мен міндеттеріне тілдік пәндер бойынша оқу бағдарламалары мазмұнының сәйкестігі.....	20
Қорытынды	23
Пайдаланылған әдебиеттік дереккөздер	25

Кіріспе

Білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырудың ұйымдастырушылық негізі Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы болып табылады, сонымен қатар ол қазақстандық білімді жаңғыртуды жалғастыруды қамтамасыз етеді. Бағдарлама мақсаттарының бірі – білім беру процесінің барлық қатысушыларының үздік білім беру ресурстары мен технологияларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету, жалпы орта білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани дамыған азаматын қалыптастыру, тез өзгеретін әлемде оның табысты болуын қамтамасыз ететін білім алуудағы қажеттілігін қанағаттандыру болып табылады.

2013-2014, 2014-2015 оқу жылдарында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқыту Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген ҚР мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты негізінде және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген оқу бағдарламалары арқылы жүзеге асырылды [2-3].

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспарына сәйкес 2014 жылдан бастап оқу жетістігін сырттай бағалау рәсімі шеңберінде білім алушылардың функционалдық сауаттылығы тексерілді. Мемлекеттік бағдарламаға сәйкес жалпы орта білім беретін мектеп оқушыларының халықаралық салыстырмалы зерттеулердегі нәтижелерін (оқушылардың білім жетістіктерін бағалау жөніндегі халықаралық бағдарлама - PISA), 4 және 8-сынып оқушыларының математика және жаратылыстану саласындағы сауаттылығын бағалау (TIMSS), («Оқу және мәтінді түсіну сапасын зерделеу») (PIRLS) және жаратылыстану-математика пәндері бойынша білім беру оқу бағдарламаларын жетік меңгерген оқушылардың үлесін арттыру мақсаты қойылды. 2014 жылғы 17 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауында «...барлық дамыған елдердің сапалы бірегей білім беру жүйесі бар. Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда ауқымды жұмыс жүргізілуде, өйткені орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Сонымен қатар, мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» деп айтылған. Сондықтан Оқу бағдарламаларының мазмұнын жаңарту мақсатында қолданыстағы Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (2012) мен оқу бағдарламасына (2013) талдау жасауды қарастырдық.

Сондай-ақ, үштілді білім берудің нормативтік және құқықтық базасын жетілдіру мақсатындағы Жол картасы қолданыстағы Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (2012) мен оқу бағдарламаларына (2013) талдау жасауды қарастырды. Сараптамалық анықтамада зерттеудің нәтижесі көрсетілген.

1 Қолданыстағы МЖМБС-дағы тілдік пәндердің орны, рөлі және көлемі

Қазіргі уақытта елдегі білім беру ұйымдарында білім беру қызметі:

- орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына;
- типтік оқу жоспарларына;

– орта білім беру саласындағы Қазақстан Республикасының өкілетті органдарымен белгіленген тәртіпте бекітілген басқа да нормативті құжаттарға сәйкес жүзеге асырылуда.

Мемлекеттік жалпыға міндетті стандартта білім беру саласындағы біртұтас мемлекеттік саясатты жүзеге асыруға маңызды рөл бөлінеді. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (әрі қарай ОБ (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) МЖМС:

- орта білім берудің жалпы нормаларын, құрылымын және базалық (міндетті) мазмұнының құрамын анықтайды;

– білім алушылардың оқу жүктемелерінің көлемін, білім беру процесін, бақылау жүйесін және білімді бағалауды ұйымдастыру жағдайын реттейді;

– жалпы білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптарды белгілейді;

– білім беру процесін жүзеге асыру жағдайына қойылатын талаптарды: мемлекеттік бюджет қаражатын тиімді қолдану, жалпы білім беру ұйымдарын материалды-техникалық базаларын нормативті қамтамасыз ету және білім алушылардың денсаулығы мен қауіпсіздігін қорғауды белгілейді [1].

Қолданыстағы ОБ (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) МЖМС «Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 Қаулысымен бекітілді.

Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарт білім берудің барлық деңгейлерінде (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру) тілдік пәндерді қамтитын «Тіл және әдебиет» білім саласын құрайды.

Тілдік пәндерге:

– «Сауат ашу (оқу, жазу)»;

– «Әдебиеттік оқу»;

– «Қазақ тілі»;

– «Қазақ әдебиеті» (оқытуы қазақ тілінде және қазақ тілінде емес жалпы білім беретін ұйымдар үшін);

– «Русский язык»;

– «Русская литература» (орыс тілінде жалпы білім беретін ұйымдар үшін);

– «Орыс тілі»;

– «Орыс әдебиеті» (оқытуы қазақ тілінде және оқытуы қазақ тілінде емес жалпы білім беретін ұйымдар үшін);

– «Шетел тілі» жатады.

Сонымен қатар, Қазақстан аумағында тұратын этностың тілінде оқытатын жалпы білім беретін ұйымдарда «Тіл және әдебиет» білім саласына осы

этностың «Ана тілі мен әдебиеті» қосымша енеді.

Нақты этностың шоғырланып орналасқан жерлерінде олардың тілін оқыту мәселесін шешу білім саласындағы жергілікті атқару органдары құзырына беріледі. «Ана тілі» («Ұйғыр тілі», «Өзбек тілі», «Тәжік тілі») мен «Әдебиет» («Ұйғыр әдебиеті», «Өзбек әдебиеті», «Тәжік әдебиеті») пәндері үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентіне енеді.

Білім алушылардың тілдік дайындық деңгейіне қойылатын талаптар келесі нәтижелерді құрайды (қолданыстағы ОББ МЖМС бойынша):

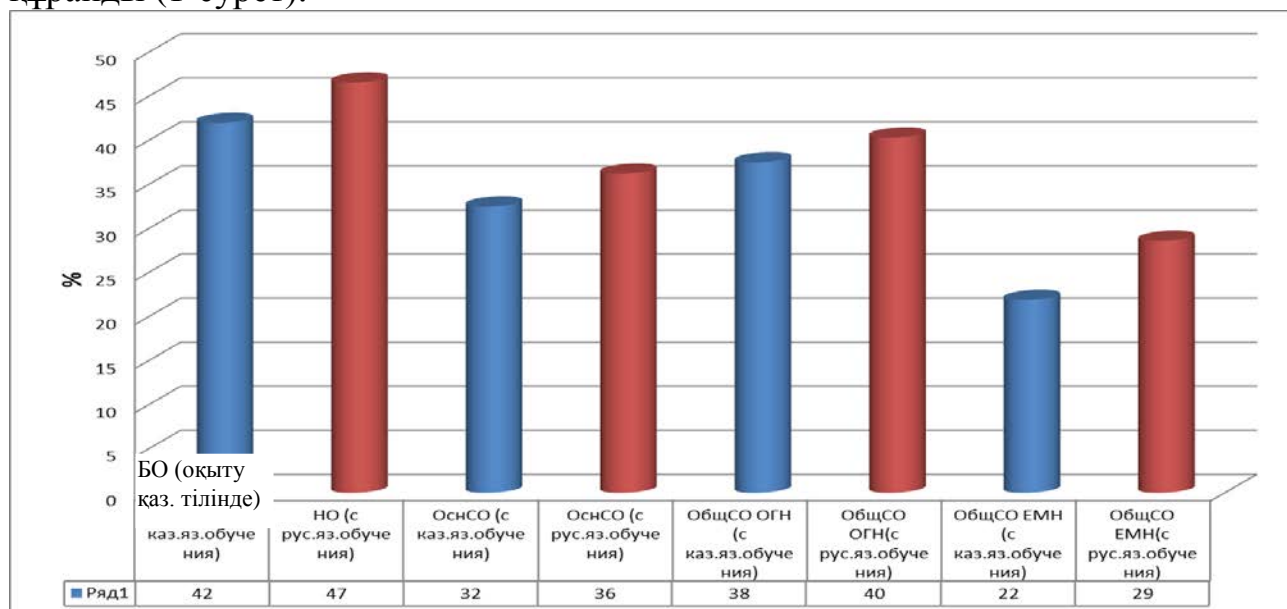
- мемлекеттік және ана тілді меңгеру;
- тілдік қарым-қатынастың жоғары мәдениетін көрсету;
- дамыған коммуникативтік қабілет пен көптілді мәдениетті меңгеру.

Білім алушылардың дайындық деңгейі үш аспектіні қамтып бағаланады:

- тұлғалық нәтижелер;
- жүйелі-қызметтік нәтижелер;
- пәндік нәтижелер.

Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының құрамдас бөлігі болып табылатын үлгілік оқу жоспары оқу пәндерінің (сабақ) тізбесін регламенттейді және тиісті білім беру деңгейінің оқу жүктемесінің инварианттық және вариативтік компоненттерінің көлемін айқындайды.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығымен бекітілген оқу жоспары бойынша «Тіл және әдебиет» білім беру саласы бойынша оқу пәндерінің инварианттық көлемі білім берудің тиісті деңгейлерінің жалпы инварианттық оқу жүктемесінен 22%-49% құрайды (1-сурет):

1-сурет – «Тіл және әдебиет» білім беру саласының инварианттық көлемі (білім берудің тиісті деңгейлерінің жалпы инварианттық оқу жүктемесінен)

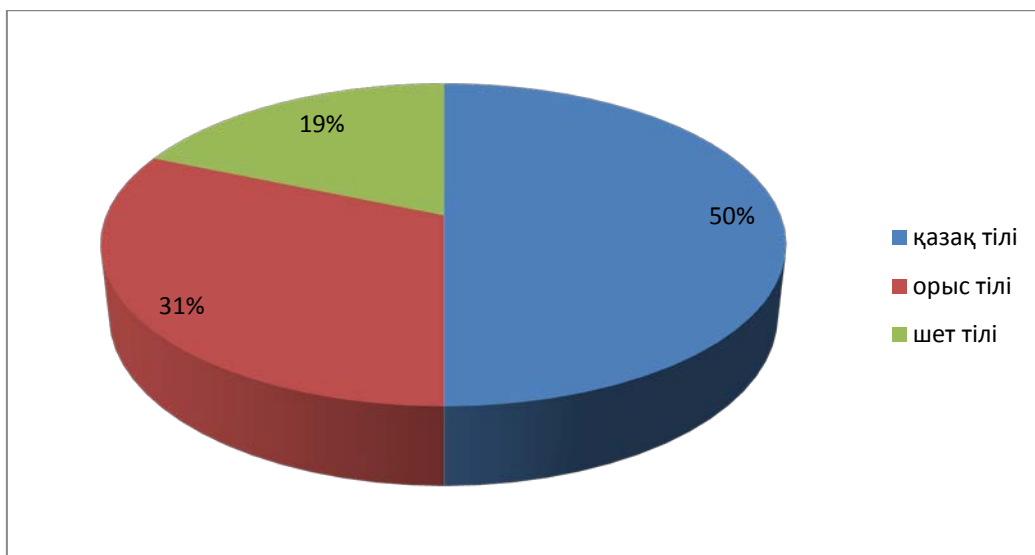
Дереккөз: Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы № 500 бұйрығы

Сонымен қатар, үлгілік оқу жоспарының талдауы негізгі мектептегі үш тіл бойынша оқытудың оқу жүктемесі келесі көлемде бөлінгенін көрсетті: қазақ тілі – 50%, орыс тілі–31% және ағылшын тілі – 19% (1-кесте).

1-кесте – Үлгілік оқу жоспары бойынша (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) «Тіл және әдебиет» білім саласы көлемін (ак.сағ оқу жүктемесі) бөлу

Білім беру деңгейлері	Сауат ашу (оқу, жазу)	Қазақ тілі	Әдебиеттік оқу	Қазақ әдебиеті	Русскийязық	Русскаялитера тура	Шетел тілі	Барлығы
Бастауыш (қ. т. оқытатын)	231	408	408		136		135	1318
Бастауыш (орыс т. оқытатын)	231	406	408		408		135	1588
Негізгі орта (қ.т. оқытатын)		442		408	340	170	340	1700
Негізгі орта (орыс т. оқытатын)		680		170	476	340	340	2006
Жалпы ортаҚГБ (қазақ т. оқытатын)		136		170	136	102	272	816
Жалпы ортаҚГБ (орыс т. оқытатын)		272		68	136	170	272	918
Жалпы ортаЖМБ (қазақ т. оқытатын)		68		136	68	68	136	476
Жалпы ортаЖМБ (орыс т. оқытатын)		272		68	68	136	136	680
БАРЛЫҒЫ	462	2684	816	1020	1768	986	1766	9502

Сондай-ақ, типтік оқу жоспарының талдауы көрсеткендей үш тілде оқытатын негізгі мектептегі оқу жүктемесі төмендегідей көлемге бөлінген: қазақ тілі – 50,0%, орыс тілі –31,0% және шет тілі – 19,0% (2-сурет):

2-сурет –«Тіл және әдебиет» білім саласын Типтік оқу бағдарламасы бойынша (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім) көлемді бөлу (ак. с. оқу жүктемесі)

2 Тіл пәндері бойынша оқу бағдарламасының мақсаты, міндеті және мазмұны

Мектептегі тіл пәндерін оқытудың мазмұнын айқындайтын құжат – оқу бағдарламасы болып табылады. Соңғы уақытта бұл құжаттың ерекшелігі оны құрудағы көпшілік мақұлдаған талаптардың сақталуы барысында білім концепцияларына (білімдік тәсіл) бағытталуда. Атап айтсақ, бұл жерде тақырыптың бірізділігі (дидактикалық бірлік) пен оны оқып-үйренудегі уақыт мөлшері ұсынылады. Оқу материалы оқу жылдары бойынша және әр сыныптың ішінде орналастырылған.

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің бұйрығымен (2013ж. 3-сәуір №115) бекітілген үлгілік оқу бағдарламасы жалпы білімдік пәндердің мақсатын, міндетін және мазмұнын анықтайды, оның ішінде Қазақстандағы білім мекемелерінде оқытылатын тіл пәндері де бар.

Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейінің тіл пәндері бойынша оқу бағдарламаларының сипаттамасына тоқталайық.

Бастауыш білім деңгейінің тіл пәндері бойынша оқу бағдарламасының мақсаты, міндеті және мазмұны (МЖМБС 2012ж.)

Үлгілік оқу жоспары бойынша бастауыш білім деңгейінде тіл пәндері төрт жылға бөлінген (2-кесте):

2-кесте – Бастауыш білім деңгейіндегі сыныптар бойынша тіл пәндерін бөлу

	қазақ тілінде оқыту	орыс тілінде оқыту	ұйғыр, өзбек, тәжік тілдерінде оқыту
1-сынып	Сауат ашу (оқу, жазу) Шет тілі	Сауат ашу (оқу, жазу) Қазақ тілі Шет тілі	Сауат ашу (оқу, жазу) Қазақ тілі Шет тілі
2-сынып	Қазақ тілі Әдебиеттік оқу Шет тілі	Орыс тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Шет тілі	Ана тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Шет тілі
3-сынып	Қазақ тілі Әдебиеттік оқу Орыс тілі Шет тілі	Орыс тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Шет тілі	Ана тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Орыс тілі Шет тілі
4-сынып	Қазақ тілі Әдебиеттік оқу Орыс тілі Шет тілі	Орыс тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Шет тілі	Ана тілі Әдебиеттік оқу Қазақ тілі Орыс тілі Шет тілі

«Ана тілі» пәнін оқытудың негізгі міндеті – тілдік және коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру болып табылады, табысты шешім оқытудың соңғы нәтижесіндегі жетістіктерге байланысты болады:

– жеке бас: азаматшылыққа, патриотизмге тәрбиелеу, қарым-қатынастың негізгі құралы тілге құрметпен, ықыласпен қарауға тәрбиелеу; ана тіліне және мемлекеттік тілге деген сүйіспеншілігі пен қызығушылығын ояту;

– пәндік: жүйелі сөзді дамыту, оқушылардың сөздік қоры мен сөздегі грамматикалық құрылымын байыту; дайындығын, ана тілін меңгеруде өздігінен жетілуге, сөздік қатынасқа деген қабілеті мен қажеттілігін қалыптастыру; орыс тіліне деген негізгі білімін, оның құрылысын, орыс әдеби тілінің негізгі нормаларын меңгеру;

– жүйелік-қызметтік: тіл фактілерін байқау, тану, талдау, жіктестіру (топтау), оларды қалыптылық жағынан бағалау; мәтінмен жұмыс істей алу, мәтіннен қажетті ақпаратты ала алу, берілген тапсырмаға сәйкес қайта жасай алу; өзіндік талдамжасай алу ептілігін дамыту.

Әр тілдің, тіл мәдениетінің өз ерекшелігіне байланысты «Ана тілі» пәнінің мазмұны да бір-бірінен ерекшеленіп тұрады. Мысалы, «Қазақ тілі» пәнінің мазмұнында «Тіл және сөйлеу», «Дыбыс және әріп», «Мәтін», «Сөйлем», «Сөз және оның мағынасы», «Сөз құрамы», «Сөз таптары» сияқты бөлімдер бар. «Орыс тілі» пәнінің негізгі мазмұны оқытудың соңғы үш нәтижесінің жетістіктеріне бағытталады: оқытудың пәндік нәтижесінің грамматикалық минимумы, жүйелі мәтіндер тақырыптары; оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталған жалпылама оқыту іскерлігі.

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 1-4 сыныпқа арналған «Қазақ тілі» пәні (оқытылуы қазақ тілінде емес) оқушының көптілді тұлғасын қалыптастыруға мүмкіндік бере отырып, қазақ тілінде әрекеттесуге және мәдениаралық қатынасқа қабілетті, мемлекеттік тілді меңгеру үшін қарапайым негізді ұсынады.

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 1-4 сыныпқа арналған (оқытылуы қазақ тілінде емес) «Қазақ тілі» пәні:

– бастауыш сынып оқушыларының қазақ тілін үйренуге деген уәжін қалыптастыру;

– тілге, қазақ халқының тарихы мен мәдениетіне дұрыс қарым-қатынасты дамыту;

– мәдениаралық қатынаста балаға қазақ тілінде араласуға нақты жағдай жасау;

– қазақ тілін оқып-үйренуде оқушыны қызықтыра отырып, жеке мінез-құлқындағы дербестігін қалыптастыру.

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 3-4 сыныпқа арналған «Орыс тілі» пәні (оқытылуы орыс тілінде емес) «Тіл және әдебиет» саласына кіреді. Мектептегі білім жүйесіндегі орыс тілі пәнінің рөлі көпұлтты мемлекеттегі ұлтаралық қатынас тілі ретінде атқарылады.

Білімнің бастапқы деңгейінде орыс тілін оқытудың негізгі мақсаты:

– шектелген лексикалық-грамматикалық материалда қарапайым орыс

тілін қалыптастыру және дамыту;

- сөйлеу қызметінің түрлерін оқытудың өзара байланысы (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым);

- орыс тілі пәні бойынша фонетика, графика, орфоэпия, лексика, грамматика, сөзжасам, орфография, пунктуацияны меңгеру;

- орыс тілі арқылы қарым-қатынас, өнегелік және эстетикалық мәдениетке тәрбиелеу.

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 3-4 сыныпқа арналған (оқытылуы орыс тілінде емес) «Орыс тілі» пәнінің мазмұны үш блоктан тұрады: сөйлеу қызметі, оқу мен тіл дамытудағы қарым-қатынас аясын қамтитын тілдік материалдар мен мәтіндер: оқу, әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени және ойын. Сондай-ақ орыс тілін оқыту маңызын саралауда бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу қызметінің аясына көңіл бөлінеді, деңгейлік минимумдар (лексикалық, грамматикалық, тақырыптық-ситуациялық, фонетикалық-орфоэпиялық т.б.).

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 1-4 сыныпқа арналған «Шет тілі» (ағылшын тілі) пәнінің типтік оқу бағдарламасы бастауыш сынып оқушысының тілін дамытып қана қоймай, шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру арқылы баланы жан-жақты дамытуға бағытталған. Бастауыш мектепте тілді оқыту курсы менгеру деңгейі Еуропалық жүйеге сәйкес қарапайым деңгейлер А-Базалық деңгей (Basic User) және А1-күн көріс деңгейі (Breakthrough) арқылы жүзеге асады.

Бастауыш мектепте ағылшын тілін оқытуда келесі мақсаттарға қол жеткізу көзделеді:

- бастауыш сынып оқушысының тұлға болып қалыптасуы және дамуы;

- сөйлеу қызметінің негізгі түрлерінде бастауыш сыныптақарапайым қарым-қатынас құзыреттілігін қалыптастыру: тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылым;

- нақты тақырыптық минимум шеңберінде ойды жеткізе алу дағдыларын және сөздік қорды байыту арқылы қарапайым жағдайда бастапқы қарым-қатынас әдеттерін қалыптастыру;

- бастауыш сынып оқушыларын шетелдік құрбыларының ортасына, шетелдік балалар фольклорына тарту, ағылшын тілін үйренуде тиімді мотивация қалыптастыру;

- нақты тақырыптық минимум шеңберінде өз ойларын жеткізе алу үшін бастауыш сынып оқушыларының эмоционалдық, шығармашылық, әлеуметтік, когнитивтік және тілдік қабілеттерін дамыту.

Көрсетілген мақсаттарға сәйкес оқытудың келесі міндеттері жүзеге асырылуы тиіс:

- ана тілі және ағылшын тілдерінде кездесетін (дыбыс, әріп, сөз, сөйлем, сөз таптары, екпін) қарапайым лингвистикалық түсініктер білімін қалыптастыру;

- дұрыс артикуляция нормаларымен, ағылшын әріптерінің дұрыс айтылу нормаларымен, әріптерге сәйкес дыбыстардың графикалық мәнінің

арақатынасымен таныстыру;

– есту арқылы басқа тілде сөйлеуді дәлме-дәл түсіну дағдыларын қалыптастыру;

– оқудың қарапайым дағдыларын қалыптастыру;

– болымды, болымсыз және сұраулы сөйлемдерді дұрыс айту дағдыларын қалыптастыру;

– қажетті сөз мөлшерін меңгеруді, айтылатын пікірдің жеткіліктілігі, қарапайым диалогты қолданудағы стратегия мен тактикалық қадамдар, нақты тақырыпта монолог құру мазмұнының жиынтығымен қамтамасыз ету;

– жазба сөзінің қарапайым дағдыларын қалыптастыру; Қазақстандық патриотизмнің, толеранттылық, қоршаған ортаға ұқыппен қарау және ұлттық-мәдени идентификация сезімін нығайту, соған баулу.

Білімнің бастапқы деңгейіндегі 1-4 сыныпқа арналған «Шет тілі» (ағылшын тілі) пәнінің оқу бағдарламасының төмендегідей тақырыптық бөлімдері бар: «Танысу», «Менің отбасым», «Оқу құралдары», «Түстер», «Ойыншықтар», «Жануарлар», «Мені қоршаған заттар», «Киімдер» т.б.

Бастауыш білім деңгейінің тіл пәндері бойынша оқу бағдарламасының мақсаты, міндеті және мазмұны(МЖМБС 2012ж.)

Негізі орта және жалпы орта білім деңгейіндегі тіл пәндерінің типтік оқу бағдарламасына (3-кесте):

- Қазақ/орыс/ана тілі;
- Қазақ/орыс/ана тілі(ұйғыр/өзбек/тәжік) әдебиеті;
- Шет (ағылшын) тілі;
- Оқытылуы қазақ тілінде емес мектептерге арналған қазақ тілі;
- Оқытылуы қазақ тілінде емес мектептерге арналған қазақ әдебиеті;
- Оқытылуы орыс тіліндегі мектептерге арналған орыс тілі;
- Оқытылуы орыс тіліндегі мектептерге арналған орыс әдебиеті жатады.

3-кесте –Негізгі орта және жалпы орта білім деңгейінің сыныптары бойынша тіл пәндерін бөлу

	қазақ тілінде оқыту	орыс тілінде оқыту	ұйғыр, өзбек, тәжік тілдерінде оқыту
Негізгі орта (5-9 сынып)	Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Орыс тілі Орыс әдебиеті Шет тілі	Орыс тілі Орыс әдебиеті Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Шет тілі	Ана тілі Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Орыс тілі Орыс әдебиеті Шет тілі
Жалпы орта (10-11 сынып)	Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Орыс тілі Орыс әдебиеті Шет тілі	Орыс тілі Орыс әдебиеті Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Шет тілі	Ана тілі Ұйғыр/өзбек/тәжік әдебиеті Қазақ тілі Қазақ әдебиеті Орыс тілі Орыс әдебиеті Шет тілі

Негізгі орта және жалпы орта білім деңгейіндегі тіл пәндері бойынша оқу бағдарламаларының мақсаттары мен міндеттері, сондай-ақ, оның мазмұны төмендегі нәтижелерге бағытталады:

- әртүрлі деңгейдегі тіл жүйесін меңгеруге негізделген тіл және сөйлеу материалы арқылы оқушының коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру;

- нақты тақырыптық минимум шеңберінде коммуникативтік құзыреттілікті дамыту;

- қатынас, таным, өзін-өзі таныту және әлеуметтік бейімдеу құралы ретінде шет тілін оқып-үйренудің маңызын түсіну және мотивациясын арттыру;

- оқу ептілігін қалыптастыру, екі және көптілді сөздіктерді, түсіндірме сөздіктерді, ақпараттық қарым-қатынас технологияларын қолдану;

- көптілді, жан-жақты мәдениетті тұлға қалыптастыру; Қазақстан патриоты, азаматы сапаларына сай тәрбиелеу;

- ұлттық сана-сезімді дамыту, әртүрлі қауымдастықтағы адамдар арасында өзара түсіністікке ұмтылу, өзге мәдениетке деген толеранттылықты көрсету;

- аға/кіші буынға құрмет көрсету, қамқор болуға тәрбиелеу, мүлікке және қоршаған ортаға ұқыппен қарау;

- салауатты өмір салтына тарту.

Еліміздің білім беру жүйесінде қазақ тілін оқытудың сапалық деңгейін арттыру мақсатында тілдерді меңгертудің халықаралық стандарттарында көрсетілген тілді меңгеру деңгейлері басшылыққа алынған. Әлемдік білім кеңістігінде орныққан «Шетел тілдерін деңгейлеп меңгертудің еуропалық жүйесінде» белгіленген тілді игерудің деңгейлері менолардың сипаттарының негізінде еліміздегі оқыту қазақ тілді емес жалпы білім беретін мектептердің қазақ тілін үйретудің деңгейлері айқындалған «Қазақ тілі» пәнінің (оқытылуы қазақ тілінде емес мектептерде) оқыту мақсаты – қарапайым, негізгі, орта, ортадан жоғары деңгейлер бойынша қазақ тілін қатысымдық тұрғыдан меңгерту; сөйлесім әрекетінің түрлеріне сай оқушыны тілдік білім негізінде түсінікті сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету.

Пәнді оқыту міндеттері:

- оқушыларға сөйлесім әрекетінің түрлерін күнделікті қарым-қатынас деңгейінде меңгерту;

- оқушылардың тілдік дағдысы мен білігін дамыту;

- қарым-қатынас әдебінің қарапайым нормаларын меңгерту;

- ойын жағдаяттарында қазақ тілін қолдану арқылы оқушыларды жаңа әлеуметтік тәжірибеге қатыстыру;

- оқушыны сөйлесімдік қарым-қатынастың жаңа тәсілдеріне (қазақ тіліндегі), қазақ халқының мәдениетіне, ұлттық-мәдени сөйлесім ерекшелігіне баулу;

- оқушылардың оқу білігін, шынайы өмірлік жағдаяттарда алған тілдік білімдерін шығармашылықпен пайдалануға дайын болу білігін қалыптастыру;

- оқушыларды қазақ халқының балаларға арналған әндермен, тақпақтармен және ертегілермен, фольклормен, көркем әдебиетімен, ойындармен

таныстыру;

- оқушылардың қазақ тіліне қызығушылығын дамыту, қазақ еліне, мемлекеттік тілге деген құрмет сезімін тәрбиелеу.

Бастауыш мектепте қарапайым деңгейдің 3 игерімін талап етеді:

1-3-сыныптардағы қарапайым деңгей- A_1 3 игерімді қамтиды:

бастапқы орташа игерім- A_1 – 1-сынып;

бастапқы толық игерім- $A_{1.1}$ – 2-сынып;

бастапқы жетік игерім- $A_{1.2}$ – 3-сынып;

4-сыныпта негізгі деңгейдегі- $A_{2.1.2}$ 5 игерімінің алғашқы баспалдағы қамтылады: қалыптасу қарсаңындағы бастапқы игерім A_2 – 4-сынып.

5-7- сыныптардағы негізгі деңгей- $A_{2.1.2}$ үш игерімді қамтиды:

- қалыптасу қарсаңындағы орташаигерім $A_{2.1}$ – 5-сынып;

- қалыптасу қарсаңындағы толықигерім $A_{2.1.1}$ – 6-сынып;

- қалыптасқанбастапқы игерім $A_{2.1.2}$ – 7-сынып.

8-9-сыныптардағы Орта деңгей- $A_{2.2}$ екі игерімді қамтиды:

- қалыптасқан орташаигерім $A_{2.2}$ – 8-сынып;

- қалыптасқан толық игерім $A_{2.2}$ – 9-сынып.

10-11-сыныптардағы Ортадан жоғары деңгей- B_1 екі игерімді қамтиды:

– тереңдетіле қалыптасқан орташа игерім $B_{1.1}$ – 10-сынып;

– тереңдетіле қалыптасқан толық игерім $B_{1.2}$ $B_{1.2}$ – 11-сынып.

Білім мазмұнында қазақ тілінің тұрмыстағы, қоршаған ортадағы адамдар арасындағы қатынас құралы қызметін игеруі әлеуметтік-тұрмыстық ая; әлеуметтік-мәдени ая; оқу-еңбек аясы деген аяларға бөлініп ұсынылған. Әрбір аяда қамтылған тақырыптар бірізділікті сақтай отырып, бірте-бірте күрделенеді. Қазақ тілінің функционалды-грамматикалық минимумдары осы лексикалық тақырыптарды меңгерудің нәтиже көрсеткіші болып табылады. Сонымен қатар, тақырыптар қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағыттардың ерекшеліктерін ескере айқындалған.

Қолданыстағы оқу бағдарламаларының мақсаты, міндеттері мен мазмұндары бойынша салыстырмалы талдаудың қорытындысы:

1. Қазақ тілі (оқытылуы қазақ тілінде емес), орыс тілі(оқытылуы орыс тілінде емес мектептерде) және ағылшын тілін оқыту мақсаттары мен міндеттері ұқсас – тілдік және сөйлесу материалы негізінде оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру, орта мектеп жүйесінде тілді «Шетел тілдерін деңгейлеп меңгертудің еуропалық жүйесі» бойынша меңгерту, әдеби тіл нормаларын, сөйлеудің әдеп ережелерін сақтау, тілдерді қатысымдық тұрғыдан меңгерту, семантикалық байланыстағы тілдік бірліктерді сөйлеу қызметінде қолдану. Қазақ тілі (қазақтілді емес мектептерде), орыс тілі(орыстілді емес мектептерде) және ағылшын тілін оқыту курс мазмұны әлеуметтік –тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени, оқу-еңбек салаларынан тұрады.

Үш тіл бойынша тілдік материал фонетикалық, лексикалық, грамматикалықаспектілерді оқытуды қарастырады. Бірақ мыналарды айта кету қажет:

2. Әлемдік білім кеңістігінде орныққан «Шетел тілдерін деңгейлеп меңгертудің еуропалық жүйесінде» белгіленген тілді игерудің деңгейлеріне

сәйкес қазақ тілінің (оқытылуы қазақ тілінде емес) Оқу бағдарламасы 1-сыныптан бастап, орыс тілі(оқытылуы орыс тілінде емес) және шет тілі 5-сыныптан бастап құрылған.

3. Қазақ тілін (оқытылуы қазақ тілінде емес), орыс тілін(оқытылуы орыс тілінде емес) оқытуда тілдік құзыреттілікті қалыптастыруға ерекше көңіл бөлінген, ал ағылшын тілін оқытуда коммуникативтік құзыреттілікті арттыруға ерекше назар аударылған.

4. Шет тілінің оқу бағдарламасында әр сынып, әр тақырып бойынша жаңа лексикалық бірліктердің, диалог пен мәтіндердің көлемі жазылған, қазақ тілінің(оқытылуы қазақ тілінде емес) Оқу бағдарламасында жазылмаған.

3 Үштілдік білім контекстіндегі тілдерді оқыту ерекшеліктері

Қазақстанның жалпы білім беретін мектептерінде үш тілде оқытудың тұтас жүйесін құру осы бағытта жинақталған терең, оқып-үйренуді ғана талап етпейді, сонымен қатар ұлттық білім жүйесінің ерекшеліктерін назарға ала отырып, ғылыми-әдістемелік маңызы бар ізденістер мен зерттемелердің болуын талап етеді. Халықаралық тиімді тәжірибе әртүрлі мемлекеттердегі қос тілділік, үш тілділік және көп тілділікті оқытудың әртүрлі модельдерімен танысуға мүмкіндік беретіндігі сөзсіз. Дегенмен, аталған модельдердің бір де біреуін нақты жағдайға бейімдемей тұрып, ұлттық білім жүйесіне енгізуге болмайды.

Жалпы білім беретін мектептерге үштілді оқытуды жаппай енгізу үшін бүкіл социумның көптілді білім идеясын қабылдаудың өзі көп дайындықты қажет етеді. Қазақстан мектептерінде үштілді оқытуды енгізуге байланысты көптеген пікірлер қалыптасты. Атақты ғалым А.Ж. Мұрзалинова «... үштілдік білім үш тілде әртүрлі пәндерді оқыту арқылы үш тілді меңгеруге және келешекте тіл машықтарын сақтауға жағдай жасайды. Қазақша, орысша, ағылшын тілдеріндегі үштілдік білім әртүрлі пәндерді оқыту үшін қолданылады. Егер мектепте екінші/үшінші тіл тілдік пәндерде ғана оқытылса, онда мектеп үштілді мектеп болып есептелмейді. Тек тілдік пәндерді екінші және/немесе үшінші тілдерді оқытатын мектептер, сонымен қатар, оқушыларға үш тілде оқытуға жағдай жасаса, мемлекеттің алға қойған міндетін іске асыруға үлес қоса алады...» [4]. А.Ж. Мұрзалинованың ұсынған көптілді білімді ұйымдастырудың әдістемелік жүйесі оқушының ойлау қызметін басқару технологиясының негізі ретінде қарастырылады. Бұл жерде оқушылардың ойлау қызметін реттеуге, оны басқаруға көмектесетін метакогнитивті стратегия басты рөл атқарады. Автордың айтуынша, осындай әдістемелік жүйе коммуникативтік құзыреттілікті жетілдіреді, оқушыларға ойлау қызметін басқаруға, қарым-қатынас кедергілерін жеңуге, когнитивті ғана емес (хабарламамен алмасу, талдау және пайымдау т.б.) сонымен бірге оқытудың әлеуметтік-аффективтік аспектілерін де басқаруға көмектеседі. Ұсынылып отырған әдістемелік жүйенің икемділігі екінші және үшінші тілде оқыту кезінде оны қолдануға мүмкіндік жасайды (2014). ҚР БҒМ А.Байтұрсынов атындағы тіл білімі институтының директоры, ф.ғ.д. А.Фазылжанова Қазақстандағы үштілді білімге арналған семинарда сөйлеген сөзінде «... көптілді мектепте оқушыға ағылшын тілін ағылшын тілі сабағында ғана емес, математика, физика, химия пәндерінде де оқыту қажет. Қазір ҚР-да үш тілде оқытатын 100-ден аса мектеп бар, оның саны 700-ге дейін артпақ, соның нәтижесінде балаларымыз ғылыми-жаратылыстану бағытындағы пәндерді ағылшын тілінде оқиды. Бұл шындық. Барлық мемлекетте көптілділік саясаты ұлттық қызығушылық нәтижесінде туындап отыр, енді Қазақстан да осы жолмен жүруі тиіс...». Осыған байланысты семинарға қатысушылар «егер балаларды жаратылыстану-ғылыми бағытындағы пәндерді тек ағылшын тілінде оқытатын болсақ, онда келешекте олардың ғылыми сана-сезімі ана тілінде жетілмей қалатынына қауіп туындайды, бұл қоғамға өте зиян екенін де айтып өтті» (2015) [5]. Қазақстан ғалымдарының ғылыми зерттеулерінде, оның ішінде

профессор Б.А.Жетпісбаеваныңбегіндегі көптілділік білімі екі аспектімен қарастырылады: мазмұнды және процессуалды [6]. Оларды межелеуші құрал тіл болып табылады, ол оқыту объектісі ретінде көптілді білімнің мазмұнды жағын анықтайды, ал оқыту құралы ретінде процессуалды жасаушы болады. Көптілді білімнің мазмұнды аспектісінің өлшемі тілдік оқу пәндері болып табылады: ана тілі, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілі, ұлтаралық қатынас тілі ретіндегі орыс тілі және әлемдік экономикамен бірлесу тілі ретіндегі шет тілі (негізі ағылшын тілі). Көптілді білімнің процессуалды аспектісінің өлшеміне мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандарттарында қарастырылған барлық оқу курстары кіреді. Бірақ бұл жерде естуге үйреншікті «оқыту тілі» деген түсінік басқаша қалыптасып, білім мекемесіне емес, енді пәнді үйретуге ауысады. Үштілді білімге байланысты мектептегі қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде «Қазақстан тарихы», «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті» пәндерін оқыту тілі болады. Жаңа когнитивті-коммуникативтік кешенді (пәндерді оқыту аясындағы оқыту тілі) игеруге бағытталған көптілді білімді ұйымдастырушы негізінде оқу қызметінің принциптері мен тәсілдері пайда болды. Бұндай жағдайда ол білімнің біріктірілген түріне жатады. Осыған байланысты үштілді білімнің ерекшелігі жеке тұлға әлемнің тілдік бейнесін өзгерте отырып, әр жаңадан пайда болған тіл когнитивті саладағы әлемнің жалпы (мағыналық) бейнесіне әсер етеді. Өзге тіл жүйесін меңгеру қоршаған ортадағы жеке тұлғаның «көру бұрышын», оның түсінігін, қатынасы мен құндылығын өзгертуге әкеліп соғады. Өзге тілді енгізген жағдайда мынаған көңіл аударылады «... өзге тілді танып-білу ана тілі арқылы жүзеге асады, оқытылатын тілдегі концептуалды көрініс ана тілінің концептуалды көрінісінен «өсіп шығады». Қорыта айтқанда, мұның бәрі екінші тілдің мағынасын түсіну үшін ана тілінің маңызы зор екенін білдіреді...» (1989) [7].

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, үштілді білім берудегі тілдердің меңгерту ерекшелігі мынада:

Біріншіден, үйренушілердің коммуникативтік қабілетін қалыптастыруға ерекше назар аударылады, сондықтан тілді оқыту тек қана грамматикалық бірліктерді үйретумен шектелмейді. Өйткені тіл үйренушіге «бастауыш», «баяндауыш», «морфология», «синтаксисті» білу маңызды емес. Өмірде жас жеткіншек аталған тілдік бірліктерді, оқу, жазуды білмей сөйлей бастайды, сөйлемдерді құрай бастайды. Ол сөздердің мағынасын түсініп, басқалармен қарым-қатынасқа түседі. Бірте-бірте баланың сөздік қоры кеңейіп, қасындағылармен сөйлесе бастайды. Содан кейін ғана оқуды, жазуды үйренеді. Қазіргі таңда мектептерде өзге тілдерді меңгерту бағдарламалары да осылай құрылады.

Екіншіден, үштілдік бағдарламасында қазақ, орыс тілдері өзге тіл ретінде деңгейлік оқыту жүйесінегізінде, ағылшын тілі шет тілі ретінде CEFR (еуропалық шет тілдерін меңгерту жүйесі) бойынша оқытылады. Бұл халықаралық деңгейде көпшілікке танымал тілдерді оқытудың табысты моделі.

Үшіншіден, Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі үштілді білім берудің негізін, фундаментін, «үшбұрыштын» шынын құрайды және негізгі идеясы болып саналады. Бірақ 30 дамыған елдің қатарына ену үшін,

Қазақстандағы тілдердің әр алуандығынсақтай отырып, оны дамыту қажет.

Төртіншіден, Қазақстандағы үштілді білім берудің өзгешелігі көбіне тілдердің даму ахуалының алдыңғы тарихи себептерімен байланысты.

Бұл жерде ең күрделісі ол - оқу тілін және меңгеру тілін таңдау, өйткені тіл екі мағынаны білдіреді: оқыту құралы (мектепте, колледжде, жоғарғы оқу орнында оқыту тілі) және оқу пәні. Көпұлтты Қазақстан үшін саяси тұрақтылықтың факторы ретінде 100 қазақстандық этностың өмірлік қағидаларын сақтап қалу тұжырымдамалық негіз болып саналады.

Бесіншіден, үш тілді білудің маңыздылығы олардың бәсекелестігінде емес, бірлігінде. Осы қағида Қазақстанда үштілді білім берудің негізін құрайды.

4 «Қазақ тілі» пәні бойынша оқу бағдарламаларының мақсаты, міндеттері мен үштілдік білімнің мақсаты мен міндеттерінің сәйкестілігі

Қазақстан Республикасының білім мекемелері 1-сыныптан бастап қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыту арқылы үштілділік саясатын енгізеді. Үш және одан да көп тілде оқыту сөйлеу қызметінің төрт түрін (тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылым) дамыту арқылы коммуникативтік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған. Қазақстан Республикасының білім беру мекемелері функционалды сауаттылықты дамыту мақсатында оқушылардың коммуникативтік құзыреттілік негіздерін қалыптастырады.

Үштілді білімнің негізгі міндеттерінің бірі – тұлғалық, тұлғааралық және мәдениаралық құзыретке, мәдениеттің әр түріне құрмет көрсетуді қалыптастыру. Бұл құзыреттер оқушыларға көпмәдениетті қоғам өміріне тиімді түрде араласуға мүмкіндік береді.

Тілдік пәндердің оқу бағдарламаларында:

- мектепте және мектептен тыс жерлерде пікірге, дінге, іс-әрекетке, салт-дәстүрге, өзге халықтардың идеясына деген толеранттылықты дамыту;
- көптілді және көпмәдениетті қоғамда өз ойларын ашық айта алу, өзін еркін ұстай алу дағдысын дамыту;
- бейбітшілікті және ұлтаралық бірлікті сақтауға жәрдемдесу;
- көпмәдениетті қоғамда өмір сүру қабілетін дамыту;
- әртүрлі мәдениетті бейнелейтін халық шығармашылығындағы ауызекі жанр туралы білімі мен түсінігі.

Тұлғаны әлеуметтендіру, яғни әртүрлі қауымдастықта тиімді әрекет етуге қабілетті азаматтарды тәрбиелеу, қарым-қатынас дағдыларын дамыту, оқушыларға өз ойларын нық сеніммен айта алатын қолайлы орта жасау. Коммуникативтік дағдыларды дамыту үшін оқыту үдерісі кезінде оқушыларды сыныптастарымен, мұғалімдерімен қарым-қатынас жасау үшін үлкен аудиторияда ауызша, жазбаша формада немесе әртүрлі ақпарат құралдары арқылы, қазақ, орыс, ағылшын тілдерін сауатты қолдана отырып мадақтау қажет. Сондықтан тіл пәндері бойынша оқу бағдарламаларында оқушылардың тыңдалым және айтылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырмалардың үлгілері беріледі:

- тыңдалған мәтінге байланысты сұрақ қою;
- таныс тақырыптар мен оқушыларды қызықтыратын тақырыптарға айтылым;
- алдын-ала дайындалған сұрақтар бойынша интервью алу (мысалы мұғалімнен интервью алу) және жауапқа ауызша есеп беру;
- жоспарланған тақырып бойынша пікірлесу/дәлелдеу;
- екі-екіден немесе топпен іс-әрекет, болған оқиғаны жазуға дайындық жасау;
- ауызекі сөйлеуді түсіну және сұраққа дұрыс жауап беру шеберлігі;
- берілген тақырыпқа диалог құру.

5 Тілдік пәндер бойынша оқу бағдарламаларының мазмұны мен үштілдік білімнің мақсаты мен міндеттерінің сәйкестілігі

Қазақстандағы білім саласында үштілдік оқыту үлгісін кезең-кезеңімен жүзеге асыру көзделіп отыр. Үштілдік оқыту үлгісі білім ордасындағы білім беру сапасын арттыруды және бірнеше тілді жетік меңгерген жоғары білікті тұлғаны даярлауды көздейді. Үштілдік оқытудың басты мақсаты – көптілді және көп мәдениетті тұлғақалыптастыру. Білім саласындағы үштілдік оқыту үлгісін кезең-кезеңімен жүзеге асыру білім ордасындағы білім беру сапасын арттыруды және бірнеше тілді жетік меңгерген жоғары білікті тұлғаны қалыптастыруды көздейді. Тілдік пәндер тілдік минимум оқытудың әр деңгейінде көрнекті тақырыптық блоктың толық тізімін көрсетуі тиіс. Бұл барлық тіл пәндері бойынша сөздік қорды молайтады. Үйлестірудің осындай стратегиясы диалогтық қатынас пен монологтық сөйлеу дағдыларының нақты деңгейіне жеткізеді. Осыған орай продуктивті диалог көлемінің әр деңгейі оның негізін қайталау барысында артып отырады. Тілші ғалым З.Күзекова өз зерттеулерінде диалогтың өзіндік ерекшеліктеріне баса назар аударады. «Барлық қатысым өзінің табиғатынан диалогтық болып табылады. Диалогтың өзіндік ерекшеліктері бар: сөйлеудің қысқалығы; қатысымның сөзден тыс құралдарын (мимика, ым) кең түрде пайдалану; интонация рөлі, толық құрамы емес сөйлемдердің көптігі; кітаби сөздің қатаң формалары сақталмайды, ауызша сөйлеуге тән, күні бұрын дайындалмаған жай сөйлемдердің молдығы, адресанттың белсенді рөлі» [8, 120 б.].

Тақырыптар сөйлеу тәрізді лексика-грамматикалық материалды таңдаудың экстралингвистикалық негізі бола тұра білімнің барлық деңгейінде сөйлеу мен коммуникативтік құзыреттің тұтастығы мен сабақтастығын қамтамасыз етеді.

Бастауыш, орта және жоғарғы сыныптағы «Қазақ тілі» пәні бағдарлама мазмұнының талдауы жалпыеуропалық құзырет пен шет тілін үйрену, коммуникативтік материалды нығайту, оқыту мақсатын түзету, тілдік, сөйлеу және коммуникативтік материал пайызының арақатынасын өзгерту қажіттілігін көрсетеді.

Қазақстандағы үштілдік білімнің концептуалды негізі болып табылатын жалпыеуропалық құзырет деңгейімен сәйкестендіре отырып белгіленген тіл пәндерінің типтік мазмұны төмендегідей:

1-5 сыныптар (бастауыш мектеп)

A1: отбасына және қоршаған ортаға тікелей қатысты таныс сөздер мен негізгі сөз орамдарын білу; қарапайым тілде өзара әрекеттесу, бірақ байланыс қайталау стратегиясына, сөйлеу жылдамдығының төмендігіне және өзгертіп айту мен түзетуге байланысты; жеңіл сұрақтар қою және оларға жауап беру, таныс саланың қарапайым пайымдауларына жауап қайтару; *адамдар* мен олардың тұрғылықты жері туралы қарапайым сөз орамдары мен сөйлемдер жасау.

A2: нақты мақсатқа жету үшін жеткілікті дәрежеде жылдам сөйлеуді түсіну; конструктивті жағдайда және сөйлесуде өзара жеңіл әрекет ету, күнделікті жағдайдағы таныс тақырыптарда ақпараттар мен пікір алмасу;

жеке қызығушылығы мен тәжірибесі, өзінің күнделікті қызметінің аспектілері туралы сөйлемдерді байланыстырып, қысқаша мәтін дайындау.

6-10 сыныптар (негізгі мектеп) - А2 (мазмұны жоғарыда) және В1.

В1: жылдам сөйлеу кезінде айтылған пікірдің мағынасын түсініп, ептілігін көрсете алу және кәсіптік немесе оқу қызметіне байланысты таныс тақырыптар бойынша ақпараттар ағынын сараптай отырып, кәдімгі дискурсивті маркерлер, яғни «біріншіден», «сонан соң», «соңында» тәрізді қыстырма сөздерді орнымен қолдана білу т.б.; сапарға шығу кезінде қарапайым тілді қолдана алу, таныс тақырыптар туралы әңгімелерге еш дайындықсыз араласу, күнделікті өмірге қатысты (мысалы, отбасы, ермек, жұмыс, саяхат және күнделікті жағдайлар) тақырыптармен ақпараттар алмасу, өз пікірін білдіру; нақты немесе ойдан қиыстырылғын оқиғалардың тақырыптарына жеңіл жүйелі мәтін құру, тәжірибе алмасу т.б.

11-12 сыныптар (жоғары мектеп) - В2 (+С1 болуы мүмкін деңгей ретінде).

В2: Дерексіз және нақты тақырыпқа берілген күрделі мәтіндердің, соның ішінде тар шеңберлі мамандықты мәтіндердің жалпы мазмұнын түсіну. Жылдам қарқынмен және тез арада айту, кез келген жақтың сөйлеушілерімен еш қиындықсыз тілдесу. Әртүрлі тақырыптарға анық, егжей-тегжейлі хабарлама жасай алу шеберлігін көрсету және негізгі мәселеге байланысты өз көзқарасын білдіру, әртүрлі пікірлердің артықшылықтары мен кемшіліктерін көрсету.

С1: Әртүрлі тақырыптарға берілген көлемді күрделі мәтіндерді түсіну, астарлап айтылған сөздің мағынасын аша алу. Еркін айтылым. Бейінді бағытталған қатынасу тілін еркін қолдану. Байланыс құралдары мен олардың элементтерін біріктіру арқылы, мәтінді құру модельдерін меңгергендігін көрсете отырып, күрделі тақырыптарға мәтін құрастыра алуға шебер болу.

Коммуникативтік материалды нығайту үдерісінде коммуникативтік тіл құзыретін күшейтуге екпін жасалды:

А) тіл құзыреті, яғни формалды ресурстарды қолданудағы білім мен іскерлік, осының негізінде мәнді, мағыналы мәтіндер жасалады;

Б) социолингвистикалық құзырет, яғни қоғамдық қарым-қатынас ережелерін сақтауға байланысты білім мен іскерлік;

В) белгілі бір жастағы топтарға арналған әртүрлі өмір жағдайындағы екінші және үшінші тілдегі сөйлеу интенциясын жүзеге асыруға байланысты тіл-коммуникативтік құзыреті.

Осыған байланысты оқу жағдайында тілдесу үдерісі ұйымдастырылды, тілдесудің әлеуетті ахуалының үлгісі жасалды, онда сөйлеу этикетінің ережелері, іскерлік әңгімені енгізудегі стратегиялар мен тактикалық қадамды жүзеге асыру жолдары өңделді.

Мәтіннің коммуникативтік бағыттылығы оқушының авторлық ұстанымы арқылы мәреге жетеді, мәтінде «байқаушы/оқиғаға қатысушы» (тілдің репродуктивті көрсеткіші), «басқа жерден ақпарат көзін алушы» (тілдің ақпараттық көрсеткіші), «қабылданған ақпаратқа жауап қайтарушы» (тілдің реактивті көрсеткіші), «әрекетке түрткі болушы» (тілдің волюнтивті көрсеткіші), «данышпанның кеңесшісі» (тілдің генеритивті көрсеткіші) ролінде

қатысады.

Тілді меңгеру деңгейінің Еуропалық жүйесіне сәйкес және Қазақстан Республикасында көптілділікті дамытудағы маңызды міндеттерге байланысты 11-жылдық мектептердегі 11-сыныптарда және 12-жылдық мектептердегі 12-эксперименттік сыныптарда Қазақстан мектептеріндегі бүгінгі тіл жағдайын ескере отырып, В-2 орта деңгейінен кейін жету міндетті (оқушылар өз бетімен дайындалған жағдайда С-1 деңгейі болуы мүмкін). Оқытудың соңына қарай жоғарғы мектепте базалық деңгейде оқушылардың ағылшын тілінен дайындықта жалпыеуропалық (B2) бастапқы деңгейіне жақындататын деңгейге жету жоспарланып отыр.

Қорытынды

Үштілді білім берудің нормативтік және құқықтық базасын жетілдіру мақсатындағы Жол картасы қолданыстағы Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты(2012) мен оқу бағдарламаларына(2013) талдау жасауды қарастырады.Талдау барысында анықталғаны:

I.1.«Қазақ тілі» (оқытылуы қазақ тілінде емес), «Орыс тілі»(оқытылуы орыс тілінде емес), «Шет тілі» пәндерінің оқу бағдарламалары Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына (2012 ж.) сәйкес жасалған.Оқу бағдарламаларыҚР Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 Қаулысымен бекітілген, Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген.Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына (2012 ж.) сәйкес оқушының білім, білікдағдылары орта мектеп жүйесінде тілді деңгейлік меңгерту ерекшеліктеріне сәйкестендіріліпжіктелген;

I.2. Оқытылуы қазақ тілінде емес жалпы білім беретін мектептерінде тілдерді оқыту мен үйретудің өзіндік ерекшелігі ескеріліп, тілдерді деңгейлік меңгерудің еуропалық жүйесі негізге алынған;

I.3. Білім мазмұнының желісі үш аяға бөлініп ұсынылған:

- 1) әлеуметтік-тұрмыстық ая;
- 2) әлеуметтік-мәдени ая;
- 3) оқу-еңбек аясы.

II.1. «Орыс тілі» пәнініңбағдарламасы (қазақтілді мектептер үшін) Еуропалық тілдерді меңгерту жүйесіне сәйкес әзірленген (А – қарапайым; В – дербес; С – дербес меңгеру). «Орыс тілі» пәні бойынша базалық деңгей: А 2 – А 2.2– 5-сынып, А 2 – А 2.2.1 и А 2.2.2 – 6-сынып; А 2+ – 7-сынып,орташа деңгей В1 – В.1 и В. 1.2 – 8-сынып; В1 + --- В .1+ – 9-сынып; орташа деңгей В 2.1 - В 2.2 – 10-сынып; орташадан жоғары деңгей В 2 – 11-сынып.

II.2. «Орыс тілі» пәнініңмазмұнуыүшблоктан (сөйлесу әрекеті, тілдік материалдар және оқуға арналған мәтіндер) тұрады;

II.3. Әр сыныпта оқушы қанша сөз меңгеруі тиіс екені, оның саны нақты берілген;

II.4. Тақырыптық минимумды үш сала құрайды:

- 1) «Адам»;
- 2)«Қоғам»;
- 3)«Табиғат».

II.5. Әр тақырып тілдік және лексикалық тақырыптардан тұрады.

III.1. Шетел тілдерінің курсы 5-сыныптан бастап Еуропалық тілдерді меңгерту жүйесіне сәйкес әзірленген:5-6-сынып – А 1 деңгейі, 7-9-сынып – А2, 10-11-сынып – В1;

III.2. Шет тілдерін үйрету келесі мақсаттарға жетуге арналған:

- 1) көптілді, көпмәдениетті тұлғаны қалыптастыру;
- 2) бір тақырып төңірегінде коммуникативтік құзыреттілікті дамыту;
- 3) қарым-қатынас, таным құралы ретінде шет тілдерін үйренуге

қызығушылықты ояту;

III.3. Курс мазмұнын әлеуметтік-тұрмыстық, оқу-еңбек, әлеуметтік-мәдени салалар құрайды, мысалы «Денсаулық», «Тамақ», «Білім», «Саяхат»;

III.4. Шет тілдерін меңгертуде коммуникативтік ұстаным сақталған;

III.5. Тілдік материал сөйлеудің 4 қызметі арқылы жүзеге асырылады.

Қорыта келе, оқу бағдарламаларын жетілдіру мақсатында мыналарды ескеру қажет:

-үштілді білім беруде деңгейлік оқытудың салыстырмалы моделін CEFR түрі бойынша енгізу;

-тілді және пәнді оқытудың Бірыңғай тілдік стандартын әзірлеу;

-тілді және пәнді оқытуда біріктірілген оқыту әдістемесін енгізу;

-үштілдік білім беру моделіне кезең-кезеңмен көшу, ол үшін тілдерді деңгейлеп оқытуға тірек жасап, үш тіл бойынша ЕНТ мазмұны мен пішімін өзгерту;

- оқыту тіліне қарамастан барлық мектептерде «Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті», «Қазақстан тарихы» пәндерін қазақ тілінде, «Орыс тілі», «Орыс әдебиеті», «Дүниежүзі тарихы» пәндерін орыс тілінде оқыту;

-жоғарғы сыныптарда «Физика», «Химия», «Биология», «Математика» пәндерін ағылшын тілінде оқыту (мектептің ата-ана комитетінің және педкеңес алқасының шешімі негізінде);

-тілдерді оқытудың коммуникативтік бағытын күшейту.

Пайдаланған әдебиеттер

1 «Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 Қаулысы.

2 «Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 Қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 25 сәуірдегі № 327 Қаулысы.

3 «Қазақстан Республикасындағы бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым Министрінің 2012 жылғы 8 қарашадағы №500 бұйрығы.

4 Мурзалинова А.Ж. Тілді меңгеру және қолдану стратегиясының негізінде полилингвальді білімді ұйымдастыру. // <http://ipksko.kz/>

5 Фазылжанова А. Үштілді білім зияткер ұлтты дамыту факторы ретінде. Семинар материалдары. «Ақпараттық-аналитикалық орталық» АҚ, 3 қыркүйек, 2015ж. // <http://kagro.kz/stati/>

6 Жетпісбаева Б.А. Көптілді білімнің теориялық-әдіснамалық негіздері. 13.00.01 – Жалпы педагогика, педагогика және білім тарихы, этнопедагогика мамандығы бойынша педагогика ғылымының докторының ғылыми дәреже ізденісіндегі диссертациясының афторефераты, Қарағанды, 2009.

7 Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. – М.: Высшая школа, 1989.

8 Көпдеңгейлік бірыңғай стандарттық оқыту жүйесі және қазақ тілін үйретудің әдістемесі. Астана «Келешек-Пресс», 2006.

Содержание

Введение	27
1 Место, роль и объем языковых дисциплин в действующих ГОСО....	29
2 Цель, задачи и содержание учебных программ по языковым дисциплинам	33
3 Особенности обучения языкам в контексте трехязычного образования	39
4 Соответствие целей и задач учебных программ по языковым дисциплинам цели и задачам трехязычного образования	43
5 Соответствие содержания учебных программ по языковым дисциплинам цели и задачам трехязычного образования	44
Заключение	46
Список использованной литературы.....	48

Введение

Организационной основой реализации государственной политики Республики Казахстан в сфере образования является Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, обеспечивающая продолжение модернизации казахстанского образования. Целями программы являются обеспечение равного доступа всех участников образовательного процесса к лучшим образовательным ресурсам и технологиям; удовлетворение потребности учащихся в получении образования, обеспечивающего успех в быстроменяющемся мире; формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан.

В 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016 учебных годах обучение в общеобразовательных школах РК осуществляется на основе Государственного общеобязательного стандарта начального, основного среднего, общего среднего образования РК, утвержденного постановлением Правительства РК от 23 августа 2012 года № 1080, учебных программ для общеобразовательной школы, утвержденных приказом Министра образования и науки РК от 3 апреля 2013 года № 115. В организациях образования обучение иностранному языку ведется в соответствии с общеевропейскими уровнями владения языками. Отличительной особенностью этой системы является заданный уровень обученности языку [2-3].

В соответствии с ГПРО обозначена цель: повысить количество обучающихся, успешно освоивших образовательные учебные программы по естественно-математическим дисциплинам, улучшить результаты казахстанских общеобразовательных школ в международных сравнительных исследованиях (PISA), по оценке математической и естественнонаучной грамотности учащихся 4-х и 8-х классов (TIMSS), в международном исследовании «Изучение качества чтения и понимания текста» (PIRLS).

В Послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 17 января 2014 г. «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» отмечается: «...все развитые страны имеют уникальные качественные образовательные системы... В среднем образовании надо подтягивать общеобразовательные школы к уровню преподавания в Назарбаев Интеллектуальных школах. Выпускники школ должны знать казахский, русский и английский языки. Результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации».

Вместе с тем, в условиях мировой экономической интеграции с каждым годом все больше подтверждается, что знание государственного и владение несколькими языками становится не только фактором личной конкурентоспособности, но также обязательной нормой для граждан современного казахстанского общества. Реальная общественная жизнь рядового казахстанца показывает, что для современного человека владение тремя или более языками – это обязательное условие его собственного

благополучия.

В соответствии с Дорожной картой развития трехязычного образования на 2015-2020 годы, утвержденной приказами трех Министерств (Министерство образования и науки, от 5 ноября 2015 года, № 622; Министерство культуры и спорта, от 9 ноября 2015 года, № 344; Министерство по инвестициям и развитию, от 13 ноября, № 1066), в целях совершенствования нормативной и правовой базы трехязычного образования предусмотрено проведение анализа действующих ГОСО (2012 г.) и учебных программ (2013 г.) по трем языкам – казахский язык для школ с неказахским языком обучения, русский язык для школ с нерусским языком обучения, английский язык.

Результаты проведенного исследования отражены в настоящей аналитической справке.

1 Место, роль и объем языковых дисциплин в действующих ГОСО

В настоящее время организации образования страны осуществляют образовательную деятельность в соответствии:

- с Государственным общеобязательным стандартом образования;
- типовыми учебными планами;
- другими нормативными документами, утвержденными в установленном порядке уполномоченным органом Республики Казахстан в области среднего образования.

Государственному общеобязательному стандарту отводится важная роль в реализации единой государственной политики в области образования. Государственный общеобязательный стандарт образования (начального, основного среднего, общего среднего образования) (далее – ГОСО) определяет:

- общие нормы, структуру и состав базового (обязательного) содержания среднего образования;
- регламентирует объем учебной нагрузки обучающихся, условия организации образовательного процесса, систему контроля и оценивания знаний;
- устанавливает требования к уровню подготовки обучающихся в организациях образования;
- устанавливает требования к условиям осуществления образовательного процесса: рациональному использованию средств государственного бюджета, нормативному обеспечению материально-технической базы организаций образования, охране здоровья и безопасности обучающихся [1].

Действующий ГОСО (начального, основного среднего, общего среднего образования) был утвержден Постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования».

По государственному общеобязательному стандарту все уровни образования (начальное, основное среднее и общее среднее) содержат образовательную область «Язык и литература», которая включает языковые предметы. К языковым предметам относятся:

- Казахский/русский язык;
- Казахская/русская литература;
- Казахский язык для школ с неказахским языком обучения;
- Казахская литература для школ с неказахским языком обучения;
- Русский язык для школ с нерусским языком обучения;
- Русская литература для школ с нерусским языком обучения;
- «Иностранный язык».

В организациях образования с языком обучения этноса, компактно проживающего на территории Казахстана, в образовательную область «Язык и литература» дополнительно входят «Родной язык и литература» данного этноса. Решение вопроса об изучении обучающимися языка конкретного этноса

как родного в местах его компактного проживания входит в компетенцию местных исполнительных органов образования. Учебные предметы «Родной язык» («Уйгурский язык», «Узбекский язык», «Таджикский язык») и «Литература» («Уйгурская литература», «Узбекская литература», «Таджикская литература») включены в инвариантный компонент Типового учебного плана.

Требования к уровню языковой подготовки обучающихся включают:

- владение государственным и родным языками;
- проявление высокой культуры человеческого общения;
- владение развитыми коммуникативными способностями и полиязыковой культурой.

Уровень подготовки обучающихся оценивается с охватом трех аспектов:

- личностные результаты;
- системно-деятельностные результаты;
- предметные результаты.

Типовой учебный план, являющийся составной частью Государственного общеобязательного стандарта образования, регламентирует перечень учебных дисциплин (предметов) и определяет объем инвариантного и вариативного компонентов учебной нагрузки соответствующего уровня образования.

По учебному плану, утвержденному приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 ноября 2012 года № 50, инвариантный объем учебных предметов по образовательной области «Язык и литература» составляет 22%-49% от общей инвариантной учебной нагрузки соответствующего уровня образования (рисунок 1):

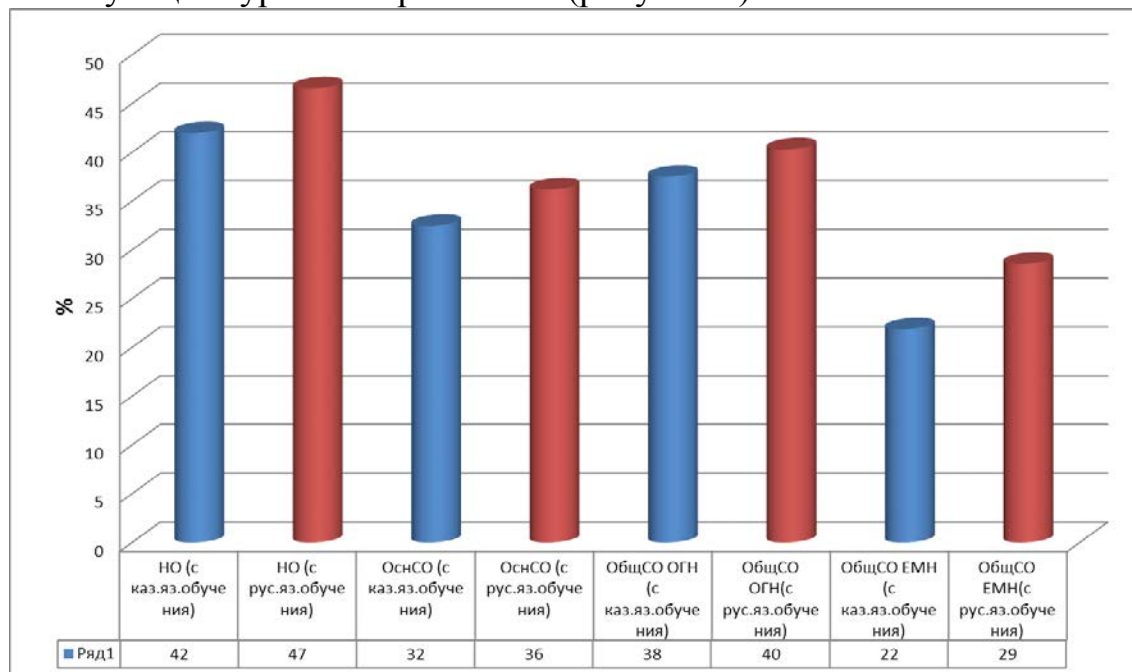

Рисунок 1 – Инвариантный объем образовательной области «Язык и литература» (от общей инвариантной учебной нагрузки соответствующего уровня образования)

Источник: Приказ МОН РК «Об утверждении типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования Республики Казахстан» от 8 ноября 2012 года № 500

Анализ Типовых учебных планов показал, что в основной школе учебная нагрузка обучения по трем языкам распределена в следующей пропорции: казахский язык – 50%, русский язык – 31%, иностранный язык – 19% (таблица 1, рисунок 2).

Таблица 1 – Распределение объема учебной нагрузки (в академ.ч.) образовательной области «Язык и литература» по Типовым учебным планам (начального, основного среднего и общего среднего образования)

Уровни образования	Грамота (чтение, письмо)	Казахский язык	Литературное чтение	Казахская литература	Русский язык	Русская литература	Иностранный язык	Всего
Начальное (каз. яз.обуч.)	231	408	408		136		135	1318
Начальное (рус.яз. обуч.)	231	406	408		408		135	1588
Основное среднее (каз.яз.обуч.)		442		408	340	170	340	1700
Основное среднее (рус.яз.обуч.)		680		170	476	340	340	2006
Общее среднее ОГН (каз.яз.обуч.)		136		170	136	102	272	816
Общее среднее ОГН (рус.яз.обуч.)		272		68	136	170	272	918
Общее среднее ЕМН (каз.яз.обуч.)		68		136	68	68	136	476
Общее среднее ЕМН (рус.яз.обуч.)		272		68	68	136	136	680
ИТОГО	462	2684	816	1020	1768	986	1766	9502

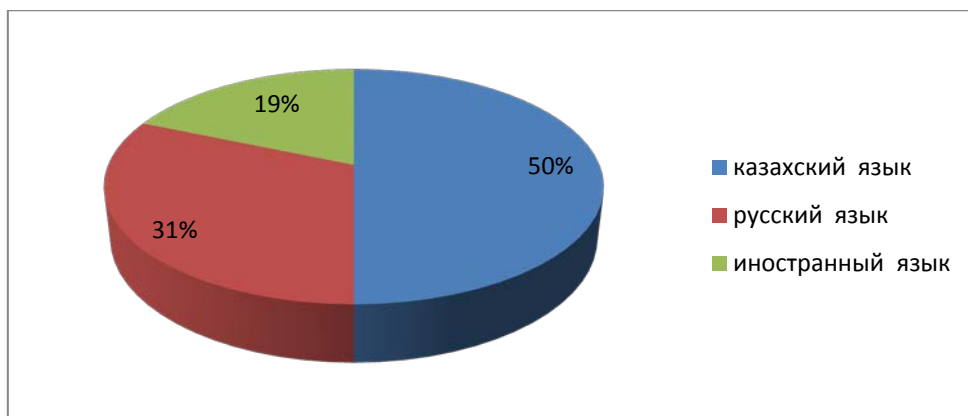

Рисунок 2 – Распределение объема учебной нагрузки (в академ.ч.) образовательной области «Язык и литература» по Типовым учебным планам (начального, основного среднего и общего среднего образования)

2 Цель, задачи и содержание учебных программ по языковым дисциплинам

Документом, конкретизирующим содержание обучения языковым предметам в школе, является учебная программа. В последнее время особенностью учебной программы становится направленность на отражение образовательной концепции (образовательного подхода) при сохранении общепринятых требований к ее составлению. В учебной программе отражена последовательность тем (дидактических единиц) и дозировка времени для их изучения. Учебный материал расположен по годам обучения и внутри каждого класса.

Типовые учебные программы, утвержденные Приказом Министерства образования и науки Республики Казахстан (от 3 апреля 2013 г. № 115), определяют цель, задачи и содержание учебных предметов, в том числе и языковых предметов, преподаваемых в организациях образования Казахстана.

Рассмотрим краткую характеристику Типовых учебных программ по языковым предметам начального, основного среднего и общего среднего уровней образования.

Цель, задачи и содержание учебных программ начального уровня образования по языковым дисциплинам (ГОСО 2012 г.)

По типовому учебному плану языковые предметы начального уровня образования распределены на четыре года (таблица 2):

Таблица 2 – Распределение языковых предметов по классам начального уровня образования

	Школы с казахским языком обучения	Школы с русским языком обучения	Школы с уйгурским/узбекским/таджикским языком обучения
1 класс	Грамота (чтение, письмо) Иностранный язык	Грамота (чтение, письмо) Казахский язык Иностранный язык	Грамота (чтение, письмо) Казахский язык Иностранный язык
2 класс	Казахский язык Литературное чтение Иностранный язык	Русский язык Литературное чтение Казахский язык Иностранный язык	Родной язык Литературное чтение Казахский язык Иностранный язык
3 класс	Казахский язык Литературное чтение Русский язык Иностранный язык	Русский язык Литературное чтение Казахский язык Иностранный язык	Родной язык Литературное чтение Казахский язык Русский язык Иностранный язык
4 класс	Казахский язык Литературное чтение Русский язык Иностранный язык	Русский язык Литературное чтение Казахский язык Иностранный язык	Родной язык Литературное чтение Казахский язык Русский язык Иностранный язык

Учебный предмет «Казахский язык» для 1-4 классов с неказахским языком обучения представляет элементарную основу для овладения государственным языком, способствует формированию полиязычной личности учащегося, способной к межкультурной коммуникации и взаимодействию на казахском языке.

Основными задачами учебного предмета «Казахский язык» для 1-4 классов (с неказахским языком обучения) являются:

- создание мотивации у младших школьников к изучению казахского языка;
- развитие положительного отношения к языку, истории и культуре казахского народа;
- предоставление ребенку реальной возможности участия в межкультурном общении на казахском языке;
- обеспечение осознанной, заинтересованной деятельности школьника по изучению казахского языка и формирование тем самым самостоятельности обучающегося, его личностной характеристики.

Учебный предмет «Русский язык» для 3-4 классов (с нерусским языком обучения) также входит в образовательную область «Язык и литература». Роль русского языка в школьной системе образования определяется в целом его основной функцией как языка межнационального общения в многонациональном государстве.

Главные цели обучения русскому языку на начальном уровне образования:

- формирование и развитие элементарной русской речи на ограниченном лексико-грамматическом материале;
- взаимосвязанное обучение видам речевой деятельности (аудированию, говорению, чтению, письму);
- практическое усвоение элементов уровней русского языка (фонетики, графики, орфоэпии, лексики, грамматики, словообразования, орфографии, пунктуации);
- воспитание средствами русского языка коммуникативной, нравственной и эстетической культуры.

Содержание предмета «Русский язык» для 3-4 классов с нерусским языком обучения состоит из трех блоков: речевой деятельности, языкового материала и текстов для чтения и развития речи, охватывающих четыре сферы общения: учебную, социально-бытовую, социально-культурную, игровую. Также при отборе содержания обучения русскому языку как второму учитываются сфера речевой деятельности младших школьников, уровневые минимумы (лексический, грамматический, тематико-ситуативный, фонетико-орфоэпический и др.) для начального этапа обучения, явления транспозиции и интерференции.

Типовая учебная программа по предмету «Иностранный язык» (английский язык) для 1-4 классов определяет содержание обучения младших школьников, которое направлено не только на развитие языковых умений, но и на общее развитие ребенка через формирование творческих способностей.

Соответственно Европейской системе уровней владения языком курс обучения в начальной школе предполагает элементарный уровень А–Базовый уровень (Basic User) и А1– Уровень выживания (Break through).

Обучение английскому языку в начальной школе направлено на достижение следующих целей:

- формирование личности младшего школьника и его целостное развитие;
- формирование элементарной иноязычной коммуникативной компетенции младшего школьника в основных видах речевой деятельности: аудировании, говорении, чтении и письме;
- формирование первоначальных коммуникативных навыков в элементарных ситуациях общения посредством обогащения словарного запаса, произносительных навыков и реализации речевых намерений в рамках определенного тематического минимума;
- приобщение младших школьников к миру зарубежных сверстников, зарубежному детскому фольклору, формирование положительной мотивации к изучению английского языка;
- развитие эмоциональных, творческих, социальных, когнитивных и языковых способностей младших школьников для реализации речевых намерений в рамках определенного тематического минимума.

В соответствии с указанными целями выделены следующие задачи обучения:

- формировать знание элементарных лингвистических понятий, наблюдаемых в родном и английском языках (звук, буква, слово, предложение, часть речи, интонация);
- ознакомить с нормами правильной артикуляции и произношения английских звуков, соотношения графического обозначения букв с соответствующими им звуками;
- формировать навыки адекватного восприятия иноязычной речи на слух;
- формировать элементарные навыки чтения;
- формировать навыки правильного интонирования утвердительного, отрицательного и вопросительного предложений;
- обеспечить владение необходимым объемом слов, достаточным количеством типов высказываний, стратегией и тактическими шагами ведения элементарного диалога, совокупностью пунктов содержания для построения монолога в рамках конкретной речевой темы;
- формировать элементарные навыки письменной речи;
- прививать и укреплять чувство национально-культурной самоидентификации, казахстанского патриотизма, толерантности, бережного отношения к окружающему миру.

Учебная программа по предмету «Иностранный язык» (английский язык) для 1-4 классов уровня начального образования содержит тематические разделы: «Знакомство», «Моя семья», «Школьные принадлежности», «Цвета», «Игрушки», «Животные», «Предметы вокруг меня», «Одежда» и др.

Цель, задачи и содержание учебных программ основного среднего и общего среднего уровней образования по языковым дисциплинам

По типовому учебному плану к языковым предметам основного среднего и общего образования относятся (таблица 3):

- «Казахский/русский/родной (уйгурский/ узбекский/ таджикский язык»;
- «Казахская/русская/ родная (уйгурская/узбекская/таджикская) литература»;
- «Иностранный (английский) язык»;
- «Казахский язык» для школ с неказахским языком обучения;
- «Казахская литература» для школ с неказахским языком обучения;
- «Русский язык» для школ с нерусским языком обучения;
- «Русская литература» для школ с нерусским языком обучения.

Таблица 3 – Распределение языковых предметов по классам основного среднего и общего среднего уровней образования

	с казахским языком обучения	с русским языком обучения	с уйгурским, узбекским, таджикским языками обучения
Основное среднее (5-9 классы)	Казахский язык Казахская литература Русский язык Русская литература Иностранный язык	Русский язык Русская литература Казахский язык Казахская литература Иностранный язык	Родной язык Родная литература Казахский язык Казахская литература Русский язык Русская литература Иностранный язык
Общее среднее (10-11 классы)	Казахский язык Казахская литература Русский язык Русская литература Иностранный язык	Русский язык Русская литература Казахский язык Казахская литература Иностранный язык	Родной язык Уйгурская/узбекская/ таджикская литература Казахский язык Казахская литература Русский язык Русская литература Иностранный язык

Цели и задачи учебных программ по языковым предметам основного среднего и общего среднего уровней образования, а также само содержание направлены на достижение следующих конечных результатов:

- формирование посредством языкового и речевого материала

коммуникативной компетенции учащихся, основанной на владении системой разноуровневых языковых средств;

- развитие коммуникативной компетенции в рамках определенного тематического минимума;

- повышение мотивации и понимания важности изучения иностранного языка как средства общения, познания, самореализации и социальной адаптации;

- формирование учебных умений пользования двуязычными и полиязычными, толковыми словарями, информационно-коммуникационными технологиями;

- формирование полиязычной, поликультурной личности;

- воспитание качеств гражданина, патриота Казахстана;

- развитие национального самосознания, стремления к взаимопониманию между людьми разных сообществ, толерантного отношения к проявлениям иной культуры;

- воспитание чувства уважения и заботы к старшему/младшему поколению, бережного отношения к окружающей среде, имуществу;

- приобщение к здоровому образу жизни.

Для повышения уровня качества преподавания казахского языка (в классах с неказахским языком обучения) за основу взята «Европейская система овладения иностранным языком». Целью обучения казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения) является овладение государственным языком, формирование полиязычной личности учащегося, способной к межкультурной коммуникации и взаимодействию на казахском языке.

Задачи обучения казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения):

- научить учащихся использовать виды речевой деятельности в повседневном общении;

- развивать языковые знания и умения учащихся;

- соблюдать нормы литературного языка;

- приобщать учащихся к новой социальной практике через использование казахского языка в игровых ситуациях;

- через знание казахского языка прививать навыки познания культуры, истории, быта казахского народа;

- формировать навыки использования знаний по казахскому языку в жизненных ситуациях;

- ознакомить учащихся песнями, стихотворениями, сказками, фольклором, играми казахского народа, художественной литературой;

- развивать интерес учащихся к изучению казахского языка, к стране;

- воспитывать уважительное отношение к государственному языку.

При обучении казахскому языку(в классах с неказахским языком обучения) учащиеся овладевают следующими уровнями по классам:

A1– 1-й класс;

A1.1. – 2-й класс;

А1.2.– 3-й класс;
А2 – 4-й класс;
А2.1 – 5-й класс;
А2.1.1 – 6-й класс;
А2.1.2 – 7-й класс;
А2.2.– 8-й класс;
А2.1. – 9-й класс;
В1.1. – 10-й класс;
В1.2. –11-й класс.

Содержание обучения казахскому языку охватывает три сферы: социально-бытовую, социально-культурную, учебно-трудовую. Функционально-грамматические минимумы казахского языка являются показателями результата усвоения лексических тем. В программе по казахскому языку для старших классов (в классах с неказахским языком обучения) лексические темы для общественно-гуманитарного и естественно-математического направлений дифференцированы.

Сравнительный анализ целей, задач и содержания действующих учебных программ показал следующее.

Цели и задачи обучения по казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения), русскому языку (в классах с нерусским языком обучения) и английскому языку идентичны – формирование посредством языкового и речевого материала коммуникативной компетенции учащихся, основанной на владении системой разноуровневых языковых средств, соблюдении норм литературного языка, правил речевого этикета и употребления семантически связанных языковых единиц в речевой деятельности, ориентированной на ситуацию общения. Содержание курса по казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения), русскому языку (в классах с нерусским языком обучения) и английскому языку включает темы, охватывающие социально-бытовую, учебно-трудовую и социально-культурную сферы.

Языковой материал по всем трем языкам предусматривает изучение фонетического, лексического, грамматического аспекта речи. Однако следует отметить следующее:

- учебная программа по казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения) соотносится с общеевропейскими уровнями владения языком с 1-го класса, а по русскому и английскому языкам – с 5-го класса;
- при обучении казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения), русскому языку (в классах с нерусским языком обучения) основной упор делается на развитие языковой компетенции, а при обучении иностранному языку – на развитие коммуникативной компетенции;
- в учебной программе по иностранному языку для каждого класса и по каждой лексической теме прописан объем новой лексики, диалога и текста, чего нет в учебной программе по казахскому языку (в классах с неказахским языком обучения).

3 Особенности обучения языкам в контексте трехязычного образования

Создание целостной системы трехязычного обучения для общеобразовательных школ Казахстана требует не только глубокого изучения и осмысления накопленного в мире опыта в этом направлении, но и серьёзных научно-методических изысканий и разработок, учитывающих особенности национальной системы образования. Безусловно, положительный международный опыт позволяет познакомиться с разными моделями билингвального, трилингвального или полилингвального обучения в разных странах, однако ни одну из моделей нельзя перенести в национальную систему образования другой страны, не адаптировав её к реальным условиям.

Массовое внедрение трехязычного образования в общеобразовательную школу требует кропотливой подготовки всего социума к восприятию самой идеи полилингвального образования. Существуют разные мнения и подходы по поводу внедрения трехязычного обучения в казахстанские школы.

Доктор педагогических наук Мурзалинова А.Ж. считает, что «... трехязычное образование способствует овладению тремя языками и сохранению языковых навыков в будущем через преподавание различных предметов на трех языках. В трехязычном образовании казахский, русский и английский языки используются для преподавания разных предметов. Если в школе второй/третий язык преподается только на языковых предметах и не является языком обучения на других школьных предметах, то школа не считается трехязычной школой. Школы, которые преподают только языковые предметы на втором и /или третьем языке, тем не менее, вносят вклад в реализацию цели государства о предоставлении учащимся возможностей стать трехязычными ...» [4]. По мнению Мурзалиновой А.Ж., основой методической системы организации полилингвального образования выступает технология управления речемыслительной деятельностью учащихся. Ведущую роль в этом случае выполняют метакогнитивные стратегии, помогающие обучаемым регулировать собственную речемыслительную деятельность, управлять ею. По мнению автора, такая методическая система совершенствует коммуникативную компетенцию, позволяет учащимся управлять собственной речемыслительной деятельностью, ориентирована на преодоление барьеров коммуникации, включает не только когнитивные (обмен сообщениями, анализ и рассуждение, структурирование получаемой и сообщаемой в тексты высокой культурологической и этнокультурной маркированности), но и социально-аффективные аспекты обучения. Гибкость предлагаемой методической системы обусловлена возможностью ее применения при обучении второму и третьему языкам.

Значимость обучения языку не только через данный языковой предмет, но через изучение других предметов на иностранном языке подчеркивают и другие специалисты.

Доктор филологических наук, заместитель директора Института языкознания им. А. Байтурсынова МОН РК Фазылжанова А. в своем выступлении на семинаре, посвященном трехязычному образованию в

Казахстане, отметила, что «... ученика в полиязычной школе обучают английскому не только на уроке английского языка, но и на уроках математики, физики и химии. Сейчас в РК более 100 школ по трехязычному обучению, их количество увеличится до 700 – все больше наших детей будут получать знания по естественнонаучным предметам на английском языке. Это факт. Все государства, в которых существует политика многоязычия, исходят из национальных интересов, и Казахстану также надо идти этим путем...». При этом участники семинара высказывали свои опасения по поводу того, что если детей будут обучать естественнонаучным предметам на английском языке, то, возможно, появится вероятность риска, что у них не будет развито научное сознание на родном языке – это не очень хорошо и способно образовать большой изъян в общественном сознании (2015) [5].

В научных исследованиях казахстанских ученых, в частности, в работах профессора Жетписбаевой Б.А. полиязычное образование рассматривается в двух аспектах: содержательном и процессуальном [6]. Средством их размежевания выступает язык, который в качестве объекта изучения определяет содержательную сторону полиязычного образования, а в качестве средства обучения – его процессуальную составляющую.

В содержательном аспекте единицами полиязычного образования являются строго языковые учебные дисциплины: родной язык, казахский язык как государственный язык, русский язык как язык межнационального общения и иностранный язык (в основном, английский) как язык интеграции в мировую экономику.

В процессуальном аспекте единицами полиязычного образования выступают все учебные курсы, предусмотренные Государственным общеобязательным стандартом образования. Но здесь нарушается привычное для слуха понятие «язык обучения», оно приобретает иное наполнение и относится теперь уже не к организации учебного процесса, а предмету изучения. Так, независимо от языка обучения в школе казахский язык как государственный может и должен по замыслу полиязычного образования выступить языком изучения учебных предметов «Казахский язык», «Казахская литература», «История Казахстана», «География Казахстана», русский язык – языком изучения предметов «Русский язык» и «Русская литература», иностранный (английский) – языком изучения отдельных предметов математического и естественнонаучного цикла. Понятно, что и казахский, и русский языки в качестве родного могут выступать языком изучения родного языка. Более того, не обязательно весь курс изучать на выбранном языке, абсолютно допустимо их смешение. К примеру, отдельные темы или разделы математики могут изучаться на английском языке, остальная часть курса – на языке обучения школы.

Организационной основой полиязычного образования, направленной на овладение новыми когнитивно-коммуникативными комплексами (язык обучения в рамках предметов изучения), выступают принципы и способы учебной деятельности. В таком случае оно относится к интегрированному типу содержания образования, в которой равноправно представлены и

деятельностная, и системно-мыследеятельностная, и практически все известные на сегодня течения культурологической парадигмы педагогической деятельности.

Таким образом, особенности трехязычного образования предполагают, что, изменяя языковую картину мира индивида, каждый новый язык влияет и на общую (смысловую) картину мира в когнитивной сфере. Усвоение новой языковой системы приводит к изменению «угла зрения» индивида на окружающий мир, его понятия, отношения и ценности. Однако в каждом случае внедрения нового языка следует обратить внимание на высказывание о том, что «... если познание нового языка осуществляется через родной язык, то концептуальная картина изучаемого языка «вырастает» из концептуальной картины родного языка. В итоге все это образует единую понятийную структуру, гибридную картину мира, в которой значения родного языка служат для объяснения смыслов второго языка...» (1989)[7]. Таким образом, в качестве особенностей обучения языкам в трёхязычном образовании можно выделить следующие моменты.

Во-первых, упор делается на формирование коммуникативных навыков обучающихся. Это означает, что обучение языкам не ограничивается изучением грамматических правил. То есть начинающим изучать язык не столь важно знать, что такое «сказуемое», «подлежащее», «морфология», «синтаксис» и так далее. Ребенок начинает говорить, еще не зная эти грамматические «премудрости», не умея читать и писать, даже строить правильные предложения. Он просто произносит слова, значение которых начинает понимать, и вступает в общение с окружающими. Со временем его словарный запас расширяется, он учится говорить так, что его понимает все большее число окружающих его людей. И лишь затем учится читать и писать. Именно так строятся сегодня программы по изучению неродных языков в школе.

Во-вторых, программы трехязычного образования строятся по принципу уровневого обучения казахскому, русскому как неродным языкам и английскому как иностранному языку по типу CEFR (общеевропейские компетенции владения иностранным языком). Это международно признанная модель успешного обучения языкам.

В-третьих, основополагающей идеей трехязычного образования является то, что основанием, фундаментом и одновременно высшей точкой «треугольника» выступает государственный язык Республики Казахстан. Вместе с тем, для вхождения в число 30-ти наиболее развитых стран мира нам следует не только сохранять, но и развивать всю языковую палитру Казахстана.

В-четвертых, специфика трехязычного образования в Казахстане во многом обусловлена историческими предпосылками развития языковой ситуации.

Здесь самым сложным, очень деликатным моментом является выбор языка обучения и выбор языков для изучения, когда язык выполняет двойную роль: язык как средство обучения (язык обучения в школе, колледже, вузе) и как предмет обучения (языковая дисциплина). Концептуальной основой для полиэтнического Казахстана выступает стратегия сохранения жизненных

устоев 100 казахстанских этносов как фактора политической стабильности.

В-пятых, знание трех языков для нас важно в их единстве, но не в их конкуренции. Именно это положено в основу трехязычного образования в Казахстане.

4 Соответствие цели и задач учебных программ по языковым дисциплинам цели и задачам трехязычного образования

Организации образования Республики Казахстан внедряют политику трехязычия через обучение казахскому, русскому и английскому языкам с 1-го класса. Изучение трех и более языков направлено на формирование коммуникативных навыков через развитие четырех видов речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение и письмо). Организации образования республики формируют основы коммуникативной компетентности учащихся с целью развития их функциональной грамотности.

Одной из основных задач трехязычного образования является формирование уважения к разнообразию культур и мнений, это требует проявления личностных, межличностных и межкультурных компетенций. Данные компетенции дают возможность учащимся эффективно и конструктивно участвовать в социальной и трудовой жизни поликультурного общества.

В соответствии с этим учебные программы по языковым предметам ориентированы на:

- развитие толерантности и гибкости по отношению к мнениям, религиям, действиям, традициям и обычаям, чувствам и идеям других народностей как в школе, так и вне школы,
- развитие чувства свободы у учащихся для открытого выражения мыслей в многоязыковом и многокультурном обществе;
- содействие сохранению мира и укрепление межнационального единства;
- развитие способности жить в поликультурном обществе;
- знание и понимание жанров устного народного творчества, отображающих различные культуры.

Для социализации личности, т.е. воспитания граждан, способных эффективно взаимодействовать в различных сообществах, необходимо развивать навыки общения, создавая стимулирующую и поддерживающую среду, в которой поощряется и ценится коммуникация в различной форме, и где учащийся уверенно выражает свое мнение. Для развития коммуникативных навыков в процессе обучения учащихся необходимо поощрять общение с одноклассниками, учителями и широкой аудиторией как в устной, так и в письменной формах, применяя различные информационные средства, грамотно используя казахский, русский и английские языки.

5 Соответствие содержания учебных программ по языковым дисциплинам цели и задачам трехязычного образования

Тематический минимум по языковым предметам для каждого уровня обучения должен представлять собой относительно законченный перечень крупных тематических блоков. Это необходимо для целенаправленного обогащения, закрепления и активизации словарного запаса и типовых синтаксических конструкций параллельно по всем языковым предметам (дисциплинам). Стратегия такого распределения и последовательной презентации тем заключается в достижении определенного уровня умений диалогического общения и монологической речи. При этом на каждом последующем уровне объем продуктивного диалога и продуктивного монологического высказывания увеличивается при повторяемости их основы. Количество речевых намерений увеличивается от уровня к уровню, при этом обеспечивается повтор изученных и презентация новых способов оформления речевых намерений и включение новых речевых намерений. Как и темы, речевые намерения, являясь экстралингвистической основой отбора лексико-грамматического материала, обуславливают целостность и преемственность формирования речевой и коммуникативной компетенций на всех уровнях образования.

Анализ содержания программ по казахскому, русскому, английскому языкам в начальной, основной и старшей школе с позиции соотнесенности с общеевропейскими компетенциями владения иностранным языком показывает необходимость усиления коммуникативного материала, корректировки целей обучения, изменения процентного соотношения языкового, речевого и коммуникативного материала.

Типовое содержание языковых предметов в соответствии с заданными уровнями общеевропейских компетенций, являющихся концептуальной основой трехязычного образования в Казахстане, выглядит следующим образом:

1-5 классы (начальная школа)

A1: узнавать знакомые слова и основные фразы, касающиеся своей семьи и непосредственного конкретного окружения; взаимодействовать на простом языке (но коммуникация зависит от стратегий повторов, скорости речи, перефразирования и поправок); задавать простые вопросы и отвечать на них, реагировать на простые утверждения в знакомых областях; продуцировать простые фразы и предложения о людях и их местоположении.

A2: понимать в достаточной степени быструю речь для достижения конкретных целей; взаимодействовать с достаточной легкостью в конструктивных ситуациях и разговорах, обмениваться мнениями и информацией на знакомые темы в простых повседневных ситуациях; продуцировать короткий текст, состоящий из связных предложений, о повседневных аспектах своей деятельности, личных интересах и опыте.

6-10 классы (основная школа) - A2 (содержание см. выше) и B1

B1: использовать свое умение осознавать смысл высказываний при

быстром темпе разговора и фиксировать обычные дискурсивные маркеры, например, вводные контактные слова «во-первых», «затем», «наконец», следуя за потоком информации по знакомым темам, связанным с профессиональной или учебной деятельностью; успешно использовать упрощенный язык в ситуациях, возникающих во время поездок, без подготовки присоединяться к разговору на знакомые темы, выразить свое личное мнение и обмениваться информацией на темы, которые либо знакомы, либо имеют отношение к повседневной жизни (например, семья, хобби, работа, путешествие и текущие события); продуцировать простой связный текст на знакомые темы, например, описание реальных или вымышленных событий, обмен опытом и др.

11-12 классы (старшая школа) - B2 (+ C1 как возможный уровень)

B2: Понимание общего содержания сложных текстов на абстрактные и конкретные темы, в том числе узкоспециальные тексты. Говорение достаточно быстрым темпом и спонтанно, общение с носителями языка без особых затруднений для любой из сторон. Умения делать четкие, подробные сообщения на различные темы и излагать свой взгляд на основную проблему, показывать преимущество и недостатки разных мнений.

C1: Понимание объемных сложных текстов на различную тематику, умение выявлять смысловой подтекст. Свободное говорение. Свободное использование языка для профильно направленного общения. Умение создавать тексты на сложные темы, демонстрируя владение моделями организации текста, средствами связи и объединением его элементов.

Заключение

«Дорожная карта развития трехязычного образования на 2015-2020 годы» в целях совершенствования нормативной и правовой базы трехязычного образования предусматривает проведение анализа действующих ГОСО (2012 г.) и учебных программ (2013 г.) по трем языкам: казахский язык для школ с неказахским языком обучения, русский язык для школ с нерусским языком обучения и английский язык. При анализе действующих программ было выявлено:

I.1. Учебные программы по учебным предметам «Казахский язык» (в школах с неказахским языком обучения), «Русский язык» (в школах с нерусским языком обучения), «Английский язык» разработаны в соответствии с Государственным общеобязательным стандартом образования (начального, основного среднего, общего среднего образования), утвержденным постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года №1080 и составлены соответственно Европейской системе уровней владения языком.

I.2. При составлении учебной программы по казахскому языку (в школах с неказахским языком обучения) были учтены специфика языка и особенности его изучения, за основу взята Европейская система уровней владения языком.

I.3. Содержание образования охватывает три сферы:

- 1) социально-бытовая;
- 2) социально-культурная;
- 3) учебно-трудова.

II.1. Программа по учебному предмету «Русский язык» (в школах с нерусским языком обучения) составлена в соответствии с Европейской системой уровней владения языком (А – элементарное владение; В – самостоятельное владение; С – свободное владение) и государственной задачей развития полиязычия в Казахстане. Владение русским языком как вторым должно быть на базовом уровне – 5-7 классы и среднем уровне – 8-9 классы. Базовый уровень подразделяется на 3 подуровня: 1-й подуровень (А 2 – А 2.2) – 5 класс; 2-й подуровень (А 2 – А 2.2.1 и А 2.2.2) – 6 класс; 3-й подуровень (А 2+) – 7 класс. Средний уровень также разделяется на 3 подуровня: 1-й подуровень (В1 – В.1 и В. 1.2) – 8 класс; 2-й подуровень (В1 + --- В .1+) – 9 класс, 3-й подуровень (В 2.1 - В 2.2) – 10 класс, послесредний уровень (В 2) – 11 класс.

II.2. Содержание учебного предмета «Русский язык» составляет три блока (речевая деятельность, языковой материал и тексты для чтения).

II.3. Для каждого класса дан объем лексического минимума.

II.4. Тематический минимум включает 3 сферы:

- 1) «Человек».
- 2) «Общество».
- 3) «Природа».

II.5. Каждая тема интегрирована, т.е. состоит из языковой и лексической темы.

III.1. Курс иностранного языка с 5 класса соответствует Европейской системе уровней владения языком (А – элементарное владение; В – самостоятельное владение; С – свободное владение). В соответствии с государственной задачей развития полиязычия в Казахстане владение русским языком как вторым должно быть на базовом уровне – 5-7 классы, среднем уровне – 8-9 классы, выше среднего уровня – 10-11 классы.

III.2. Изучение курса иностранного языка направлено на достижение следующих целей:

- 1) формирование полиязычной, поликультурной личности;
- 2) развитие коммуникативной компетенции в рамках определенного тематического минимума;
- 3) повышение мотивации и понимания важности изучения иностранного языка как средства общения, познания, самореализации и социальной адаптации.

III.3. Содержание курса иностранного языка включает темы, охватывающие социально-бытовую, учебно-трудовую и социально-культурную сферы, например, «Здоровье», «Еда», «Образование», «Путешествие».

III.4. При обучении иностранному языку ведущим является принцип коммуникативной направленности, который определяет все составляющие учебно-воспитательного процесса.

III.5. Языковым материалом учащиеся овладевают посредством четырех видов речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение, письмо).

Таким образом, для совершенствования программ по языковым дисциплинам необходимо:

- Внедрить сопоставимые модели уровневого обучения всем трем языкам по типу CEFR.

- Разработать Единый языковой стандарт обучения языку и предмету.

- Внедрить методику интегрированного обучения языку и предмету.

- Поэтапно перейти на модель трехязычного образования, согласно которой следует:

- изменить содержание и формат ЕНТ по трем языкам с опорой на уровневое обучение языкам;

- независимо от языка обучения во всех школах изучать учебные предметы «Казахский язык», «Казахская литература», «История Казахстана» на казахском языке, предметы «Русский язык», «Русская литература», «Всемирная история»– на русском языке;

- в старших классах учебные предметы «Математика», «Физика», «Химия», «Биология» изучать на английском языке (на основе коллегиального решения педсовета и родительского комитета школы);

- усилить коммуникативную направленность обучения языкам.

Литература

1 Постановление Правительства Республики Казахстан «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования» от 23 августа 2012 года № 1080.

2 Постановление Правительства Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в постановление Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования»» от 25 апреля 2015 года № 327.

3 Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении типовых учебных планов начального, основного среднего, общего среднего образования Республики Казахстан» от 8 ноября 2012 года № 500.

4 Мурзалинова А.Ж. Организация полилингвального образования на основе стратегий овладения и пользования языком. // <http://ipksko.kz/>

5 Фазылжанова А. Трехязычное образование как фактор развития интеллектуальной нации. Материалы семинара .АО «Информационно-аналитический центр», 3 сентября, 2015 г.//<http://kagro.kz/stati/>

6 Жетписбаева Б.А. Теоретико-методологические основы полиязычного образования. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования, этнопедагогика, Караганды, 2009.

7 Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. – М.: Высшая школа, 1989.

**Үш тілді білім беруге өту бойынша дайындық жұмыстарын ұйымдастыру
үшін негіз ретінде қолданыстағы оқу бағдарламаларына
талдау жүргізу бойынша
(Талдамалық анықтама)**

(Аналитическая справка)

**Анализ действующих учебных программ как основы для организации
подготовительной работы по переходу на трехязычное образование**

Басуға **24.03.2016** ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 3

Подписано в печать **24.03.2016** г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт TimesNewRoman. Усл. п.л. 3

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж